

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur. Förslaget genomför programmet för statsminister Sanna Marins regering, vilket bland annat har som mål att stoppa förlusten av biologisk mångfald i Finland.

I propositionen föreslås att det i fortsättningen ska föreskrivas i en lag, i stället för som nu i två författningar på förordningsnivå, om ersättande av dels skador som orsakas av djur som fridlysts genom naturvårdslagen och med stöd av den, dels skador som kungsörnar orsakar renhushållningen.

Syftet med propositionen är i första hand att förebygga skador som orsakas av fridlysta djur och i andra hand att ersätta uppkomna skador med statsbudgetmedel i situationer där det skulle vara orimligt för enskilda eller företag att vara tvungna att stå för de kostnader som skadan ger upphov till. Lagen föreslås uppta bestämmelser om bidrag som beviljas av statsmedel för förebyggande av skador. Ersättning enligt prövning kan enligt förslaget beviljas för sådana skador på odling och djur som orsakas av fridlysta djur, och kalkylerat stöd kan beviljas för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen och för skador som fiskgjusen orsakar fiskerihushållningen. I förslaget ingår bland annat bestämmelser om iakttagande av EU-rättsakter som ska tillämpas på statligt stöd, om behöriga myndigheter och myndigheternas uppgifter, om ansökan och beslut om samt förutsättningar för beviljande av bidrag, ersättning och stöd. Dessutom ingår i förslaget bestämmelser om återbetalning och återkrav av bidrag, ersättning och stöd samt bestämmelser om rättsmedel.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2022 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Beredning	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Lagstiftningen	5
2.2 Beviljade bidrag	8
2.3 Bedömning av nuläget	13
3 Målsättning	14
4 Förslagen och deras konsekvenser	14
4.1 De viktigaste förslagen	14
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	15
5 Alternativa handlingsvägar	19
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	19
5.2 Lagstiftning och förebyggande handlingsmodeller i utlandet	21
6 Remissvar	23
7 Specialmotivering	23
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	39
9 Ikraftträdande	40
10 Verkställighet och uppföljning	40
11 Förhållande till budgetpropositionen	40
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	40
12.1 Krav som följer av 80 § i grundlagen	40
12.2 Grundläggande rättigheter som anknyter till de föreslagna bestämmelserna	41
LAGFÖRSLAG	46
Lag om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur	46

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Finland har förbundit sig till de huvudsakliga målen i konventionen om biologisk mångfald (FördrS 78/1994), dvs. skydd och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden och en jämlik och rättvis fördelning av den nytta som användningen av genetiska resurser ger. Finland har också förbundit sig att allt effektivare genomföra dessa huvudsakliga mål för att stoppa förlusten av den biologiska mångfalden globalt, regionalt och nationellt fram till 2020. Den strategiska plan som den tionde partskonferensen för konventionen om biologisk mångfald antog år 2010 bildar globala ramar som de olika parterna utgående från sin egen lagstiftning, sina egna mål och sina förhållanden verkställer.

I statsrådets principbeslut om Finlands strategi för bevarande och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden beslöts det att Finland vidtar kraftfulla och brådskande åtgärder för att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden senast 2020 och ser till att naturens tillstånd i Finland är stabilt senast 2050 och även i framtiden främjar medborgarnas välbefinnande.

Ett av de viktigaste målen i programmet för statsminister Sanna Marins regering är att stoppa förlusten av biologisk mångfald i Finland. I regeringsprogrammet ingår flera åtgärder för bevarande av den biologiska mångfalden. Miljöministeriet inledde den 16 december 2019 ett projekt för revidering av naturvårdslagstiftningen. Revideringen av regleringen om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur har varit ett inslag i projektet.

Omsorg om den biologiska mångfalden är en viktig del av en hållbar utveckling. Lösningarna för att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden bör kopplas till lösningarna på klimatförändringen och på det tilltagande utnyttjandet av naturresurser. Antalet skador som orsakats av arter som fridlysts genom naturvårdslagen (1096/1996), framför allt fåglar, ökade kraftigt på 2010-talet. Att så skedde antas botten i att vissa fågelbestånd blivit livskraftigare men också i klimatförändringen, som har lett till förändringar i fåglarnas flyttvägar och flyttbeteende. Till följd av klimatförändringen och de ökade extrema väderfenomenen kommer de skador som orsakas av fridlysta djur att växa ytterligare.

Enligt principerna för hållbar utveckling bör tryggandet av den biologiska mångfalden vara ekonomiskt och socialt rättvist. Detta innebär att näringsidkare som förlorar inkomster på grund av skyddet för mångfalden ersätts för bortfallet.

1.2 Beredning

År 2017 beställde miljöministeriet av Östra Finlands universitet en utredning om nuläget i fråga om förfarandet för ersättning av skador orsakade av djur som fridlysts med stöd av naturvårdslagen och om utvecklingen av det. Utredningen utgjorde en förstudie inför lagberedningen. En av slutledningarna i den var att den nuvarande regleringen på förordningsnivå inte anses uppfylla kraven i 80 § i grundlagen, där det föreskrivs om förhållandet mellan utfärdande av bestämmelser genom lag och utfärdande av bestämmelser genom förordning. I utredningen föreslås att bestämmelser om ersättning och förebyggande av skador orsakade av fridlysta djur tas in i en lag.

Miljöministeriet tillsatte i februari 2018 ett projekt för beredning av lagstiftning som gäller förfarandet för ersättning av skador orsakade av arter som fridlysts med stöd av naturvårdslagen. Projektet beredde ett förslag till grunder och förfaranden för ersättning av skador som orsakats av fridlysta arter samt förslag som gällde riktlinjer för lagstiftningen och handlingsalternativ. I

projektets slutrapport utnyttjades resultaten av den utredning som Östra Finlands universitet hade gjort. Projektet genomfördes i samarbete med de centrala ministerierna, intressebevakningsorganisationer, frivilligorganisationer, olika myndigheter och forskningsinstitut. Under arbetets gång hördes sakkunniga inom olika områden och representanter för skadelidande, bland annat jordbrukare. Dessutom ombads intressentgrupper yttra sig om slutrapporten. I slutrapporten föreslås det att bestämmelser om ersättningar för skador orsakade av arter som fridlysts genom naturvårdslagen och för skador på renhushållningen som kungsörnar orsakar ska finnas i en enda lag; för närvarande finns bestämmelserna i två olika författningar på förordningsnivå.

Förslaget till regeringens proposition om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur har beretts i projektgrupp II inom projektet för revidering av naturvårdslagstiftningen. När förslaget utarbetades gällde det att beakta lagstiftningsriktlinjerna och handlingsvägarna i den slutrapport som lagts fram av projektet för beredning av lagstiftning om ersättningsförfarandet och förebyggandet. Projektet skulle dessutom bereda förslag till åtgärder som stöder lagstiftningens verkställighet.

I samband med beredningen av propositionen kontaktades jord- och skogsbruksministeriet, finansministeriet och närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter (UF-centret) separat, och projektet presenterades för de kommunala landsbygdsnäringsmyndigheterna.

I samband med beredningen av propositionen anordnades en med 9 § i sametingslagen (974/1995) förenlig förhandling med sametinget den 29 maj 2020 och två med 53 § i renskötselagen (848/1990) förenliga förhandlingar med Renbeteslagsföreningen den 28 maj 2020 och den 4 augusti 2020. Vid förhandlingarna berättades det om syftet med projektet för att revidera naturvårdslagen och om projektets framskridande, och sametinget och Renbeteslagsföreningen lade fram sin syn på projektets målsättning och genomförandeförslag.

I samband med beredningen, som en del av projektet för revidering av naturvårdslagstiftningen, genomfördes en öppen webbenkät mellan den 23 januari och den 21 februari 2020 på finska, svenska, engelska, nordsamiska, enaresamiska och koltsamiska. Till sitt innehåll var enkäten omfattande; respondenterna fick såväl ta ställning till den nuvarande lagstiftningen som lägga fram förslag till stöd för beredningen av den nya lagstiftningen. I februari 2020 ordnades samråd och diskussionstillfällen för centrala intressentgrupper och myndigheter, och i anslutning till dem insamlades också synpunkter på ersättningen och förebyggandet av skador orsakade av fridlysta djur.

För att stärka det vetenskapliga underlaget för beredning av reformen av naturvårdslagstiftningen sammankallade miljöministeriet tillsammans med vetenskapsrådgivningsprojektet SOFI en forskargrupp som hade i uppdrag att skapa en helhetsbild av reformens konsekvenser. Forskarna, som representerade olika vetenskapsgrenar, fokuserade i synnerhet på reformens konsekvenser för den biologiska mångfalden, ekonomin och klimatet. Genom forskarsamarbetet ville man uppnå en mångsidig och täckande helhetsbild av projektets konsekvenser. Samarbetet fungerade också som stöd för konsekvensbedömningen inom detta lagberedningsprojekt.

Propositionsutkastet remissbehandlades mellan den 30 september 2020 och den 4 november 2020. Begäran om utlåtande och de inkomna utlåtandena finns framlagda på webbplatsen www.utlåtande.fi.

Under den fortsatta beredningen har propositionsutkastet behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning (Kuthanek).

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Lagstiftningen

Europeiska unionens naturvårdslagstiftning

De centralaste rättsakterna med tanke på fridlysta djur och skador som de orsakar är rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (1992/43/EEG, nedan *habitatdirektivet*) och Europaparlamentets och rådets direktiv om bevarande av vilda fåglar (1979/409/EEG, längre fram 2009/147/EG, nedan *fågeldirektivet*). Syftet med habitatdirektivet är enligt artikel 2 i direktivet att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Åtgärder som vidtas i enlighet med direktivet ska syfta till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter av gemenskapsintresse.

Med stöd av artikel 12 i habitatdirektivet ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för införande av ett strikt skyddssystem i det naturliga utbredningsområdet för de djurarter som finns förtecknade i bilaga 4 a. Medlemsstaterna ska bland annat meddela förbud mot att avsiktligt fånga eller döda exemplar av dessa arter i naturen samt mot att avsiktligt störa dessa arter, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen och skada eller förstöra parningsplatser eller rastplatser.

I enskilda fall får undantag från de i artikel 12 i habitatdirektivet nämnda förbuden göras på de grunder som anges i artikel 16 i habitatdirektivet. En förutsättning är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde.

Enligt artikel 4 i fågeldirektivet ska för de arter som anges i bilaga I särskilda åtgärder för bevarande av deras livsmiljö vidtas för att säkerställa deras överlevnad och fortplantning inom det område där de förekommer. De arter som anges i bilaga I får inte jagas. Exempelvis den art som för närvarande orsakar de största skadorna, den vitkindade gåsen, nämns i bilaga I till fågeldirektivet.

Enligt artikel 5 i fågeldirektivet ska medlemsstaterna utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 7 och 9 vidta nödvändiga åtgärder för att införa ett generellt system för skydd av samtliga de fågelarter som avses i artikel 1, där särskilt följande ska förbjudas: a) att avsiktligt döda eller fånga sådana fåglar oavsett vilken metod som används, b) att avsiktligt förstöra eller skada deras bon och ägg eller bortföra deras bon, c) att samla in fågelägg i naturen och behålla dessa, även om de är tomma, d) att avsiktligt störa dessa fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningperiod, i den mån dessa störningar inte saknar betydelse för att uppnå syftet med detta direktiv, e) att förvara fåglar av sådana arter som inte får jagas eller fångas.

I enskilda fall får undantag från bestämmelserna om fridlysning av fåglar medges på de grunder som anges i artikel 9 i fågeldirektivet. För att undantag från bestämmelserna om fridlysning av fåglar ska medges förutsätts det i samtliga situationer att det inte finns någon annan lämplig lösning på problemet.

Ett villkor för att medge undantag är dessutom att någon av de särskilda grunderna i fågeldirektivet lämpar sig för situationen i fråga. Enligt artikel 9 i fågeldirektivet får undantag medges av bland annat följande anledningar: hänsyn till människors hälsa och säkerhet; hänsyn till flygsäkerheten; för att förhindra allvarlig skada på gröda, boskap, skog, fiske och vatten; för att skydda flora och fauna.

Europeiska unionens reglering om statligt stöd

Enligt huvudregeln i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan *FEUF*) är statligt stöd som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen på den inre marknaden i princip förbjudet. Med statligt stöd avses alla slag av stöd från det allmänna som förbättrar vissa företags verksamhetsbetingelser på ett sätt som snedvrider konkurrensen.

Ersättningar för skador som djur som är fridlysta med stöd av naturvårdslagen orsakar företag (oberoende av företagsform) anses i princip utgöra statligt stöd och omfattas av EU:s regler om statligt stöd. I vissa fall kan statligt stöd emellertid tillåtas. I artikel 107.2 och 107.3 i FEUF uppräknas stöd som av särskilda skäl och när särskilda villkor är uppfyllda kan anses vara förenliga med den inre marknaden. En handling som är väsentlig med avseende på denna proposition är Europeiska unionens riktlinjer för statligt stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden 2014–2020 (2014/C 204/01, nedan *riktlinjerna för statligt stöd inom jordbrukssektorn*).

Enligt riktlinjerna för statligt stöd inom jordbrukssektorn kan stöd för att kompensera för skador orsakade av skyddade djur i samband med bedrivande av jordbruk anses vara förenligt med den inre marknaden enligt artikel 107.3 c i FEUF om det uppfyller de gemensamma bedömningsprinciperna i riktlinjerna och villkoren i avsnitt 1.2.1.5 i riktlinjerna.

Förebyggande åtgärder mot skador som orsakas av skyddade djur kan ges stöd enligt villkoren i del II avsnitt 1.1.1.1 i riktlinjerna, vilket gäller investeringsstöd i jordbruksföretag. När det är fråga om investeringar i syfte att förebygga skador som orsakats av skyddade djur får de godtagbara kostnaderna omfatta kostnaderna för specifika förebyggande åtgärder som syftar till att begränsa följderna av sådana sannolika händelser (punkt 144 g).

På stöd som betalas till företag inom fiskeri- och vattenbrukssektorn för att ersätta skador som orsakas fiskodlingsanstanter tillämpas kommissionens förordning om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom fiskeri- och vattenbrukssektorn ((EU) nr 717/2014, nedan *förordningen om de minimisstöd för fiskeri och vattenbruk*), vilken möjliggör betalning av stöd för både förebyggande och ersättningar (30 000 euro/företag/3 år). På stödåtgärder som grundar sig på de minimisstöd tillämpas inte skyldigheten i artikel 108.3 i FEUF att anmäla statligt stöd till kommissionen, om de villkor som anges i förordningen är uppfyllda. Det sammanlagda belopp av stöd av mindre betydelse som en medlemsstat beviljar ett företag inom fiskeri- och vattenbrukssektorn får inte överstiga 30 000 euro under en period av tre beskattningsår.

Den nationella lagstiftningen

Habitatdirektivet och fågeldirektivet har genomförts genom naturvårdslagen vad beträffar de arter som hör till naturvårdslagens tillämpningsområde. Det primära syftet med naturvårdslagen är att bevara naturens mångfald, dvs. den biologiska mångfalden. Syftet med lagen är också att vårda naturens skönhet och landskapets värde, stödja hållbart nyttjande av naturtillgångarna och av naturmiljön, öka kännedomen om och intresset för naturen samt främja naturforskningen. Bestämmelserna i naturvårdslagen bidrar till att bevara Finlands natur framför allt genom att fridlysa naturskyddsområden och skydda naturtyper, arter, naturlandskap och kulturlandskap. Med hjälp av lagen eftersträvas tryggad livskraft för arterna och naturtyperna i Finland, alltså uppnåendet och bevarandet av en gynnsam skyddsnivå för dem.

Med stöd av 37 och 38 § i naturvårdslagen är vilda fåglar och däggdjur fridlysta, med undantag av vilt och icke fredade djur som avses i 5 § i jaktlagen (615/1993). Enligt 39 § i naturvårdslagen är det i fråga om individer som hör till de fridlysta djurarterna förbjudet att avsiktligt döda eller fånga dem, att ta bon samt ägg och individer i andra utvecklingsstadier, att flytta dem eller att

avsiktligt skada dem på något annat sätt och att avsiktligt störa dem, i synnerhet under förökningstiden, på viktiga rastplatser under flyttningen eller på platser som annars är viktiga under deras livscykel.

I 48 och 49 § i naturvårdslagen föreskrivs det om undantag från fridlysningsbestämmelserna. I 48 § 1 mom. i naturvårdslagen finns ett allmänt undantag från de förbud som ingår i fridlysningsarna. Enligt 2 mom. kan den regionala närings-, trafik- och miljöcentralen (nedan NTM-centralen) bevilja undantag så länge en gynnsam skyddsnivå för arten bibehålls. Tillämpningsområdet för 48 § i naturvårdslagen omfattar inte fågelarter och inte heller djurarterna i bilaga IV a och växtarterna i bilaga IV b till habitatdirektivet.

Enligt 49 § 3 mom. i naturvårdslagen kan NTM-centralen ge tillstånd att avvika från fridlysningsbestämmelserna i 39 § i naturvårdslagen på så sätt att individer som hör till arterna störs eller drivs bort genom avskjutning. Undantagslov i fråga om åtgärder som är förbjudna får sökas för att genom avskjutning störa eller driva bort individer som hör till en fridlyst art. Exempelvis beviljades hösten 2020 sammanlagt 24 undantagslov för att motverka allvarliga skador orsakade av vitkindade gäss, och genom dem tilläts dödandet av 10 705 vitkindade gäss.

Det gällande systemet för ersättning av skador som orsakas av fridlysta arter grundar sig på miljöministeriets beslut om bidrag för att ersätta skador förorsakade av fridlysta sällsynta djur (1626/1991, ändr. 838/2010). Enligt 2 § i miljöministeriets beslut beviljas bidrag på ansökan som riktas till den regionala NTM-centralen. Miljöministeriet fastställer bidragskvoterna för varje NTM-centrals verksamhetsområde efter det att NTM-centralerna har tillställt ministeriet sammandrag över de ansökningar som lämnats in.

Enligt 3 § i beslutet ska ansökan om bidrag innehålla uppgift om vilket slags djur som har orsakat skadan, när och var den har uppkommit, dess art och omfattning samt om den sökande får ersättning på grund av försäkring och i vilken utsträckning. Den ovannämnda ansökan ska åtföljas av ett utlåtande av den lokala polisinspektionen. Vid beslut om bidragsbeloppet beaktas sådan ersättning som betalats på grund av försäkring såsom en minskning av skadan. Bidrag beviljas inte, om den som lidit skadan har vägrat att medverka till att förebygga den eller själv har del i att skadan uppkommit.

Omprövning av bidragsbeslut som NTM-centralen har fattat får begäras hos NTM-centralen, enligt statsunderstödslagen (688/2001). Det beslut som meddelas med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Besvär över beslut av förvaltningsdomstolen får anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen betalas på basis av kungsörnarnas häckningssituation med stöd av statsrådets förordning om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen (8/2002).

Värdet av skador på odling orsakade av fridlysta djur bestäms i enlighet med föreskrifter som Livsmedelsverket årligen meddelar med stöd av 10 § 2 och 3 mom. i viltskadelagen (105/2009) om normskördar och priser per enhet som ska användas vid ersättning för skador på odling som orsakats av hjort- och rovdjur. Därför beaktas i propositionen i behövlig utsträckning också jaktlagen och viltskadelagen.

Jaktlagen tillämpas på jakt, fångst och dödande av icke fredade djur samt viltvård, ersättande av skador som vållats av vilt och tillsynen över hundar. Lagen gäller i tillämpliga delar även fångst och dödande av däggdjur och fåglar som är fridlysta med stöd av naturvårdslagen.

I viltskadelagen föreskrivs om beviljande av medel ur anslag i statsbudgeten för ersättning av skador som orsakats av vilt som avses i 5 § 1 mom. i jaktlagen och för förebyggande av sådana skador.

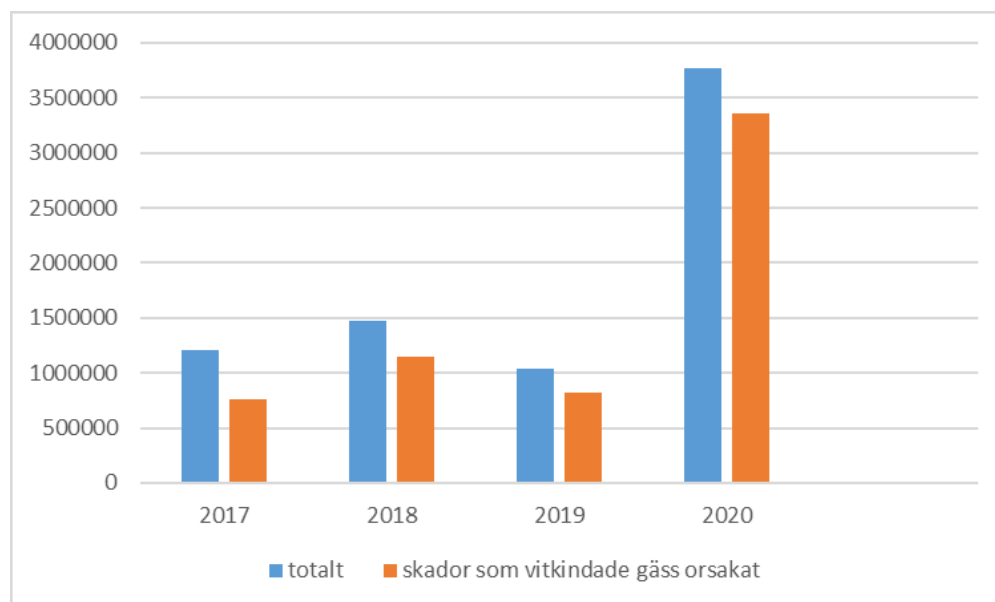
I statsunderstödslagen finns bestämmelser om de grunder och förfaringssätt som ska iakttas när statsunderstöd beviljas. Med bidrag enligt 4 § i den föreslagna lagen avses specialunderstöd enligt 5 § i statsunderstödslagen, och sådant specialunderstöd kan beviljas bl.a. för ett försöks-, start-, forsknings- eller utvecklingsprojekt eller något annat projekt med begränsat syfte. I fråga om ansökan om bidrag, innehållet i ansökan, stödbeslutet och återbetalning av bidrag tillämpas statsunderstödslagen som allmän lag till den del det inte finns närmare bestämmelser om detta i riktlinjerna för statligt stöd till jordbruket, i de minimis-förordningen för fiskeri- och vattenbrukssektorn eller i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd. De ersättningar och stöd som avses i 4 § 3 och 4 punkten i den föreslagna lagen ska inte betraktas som statsunderstöd enligt statsunderstödslagen.

2.2 Beviljade bidrag

I enlighet med miljöministeriets beslut om bidrag för att ersätta skador förorsakade av fridlysta sällsynta djur har staten från och med år 1991 betalat bidrag för att ersätta skador orsakade av djur som fridlysts med stöd av naturvårdslagen. De regionala NTM-centralerna beviljar bidrag inom sina verksamhetsområden för att ersätta skador orsakade av fridlysta djur. Bidragskvoter som miljöministeriet fastställer används för ändamålet.

Miljöministeriets beslut innehåller inte bestämmelser om anmälan, identifiering och värdering av skador, och inte heller krävs det i beslutet att en skadeanmälan ska göras. I nuvarande etablerade tillämpningspraxis har det ansetts att den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten ska identifiera och värdera skador på jordbruket. Enligt tillämpningspraxisen betalas bidrag bara för direkta skador på skörd. För närvarande beaktas inte kostnaderna för arbete.

De bidrag som betalats ut med anledning av skador som orsakats av djur som är fridlysta med stöd av naturvårdslagen, särskilt fåglar, har stigit sedan 2010-talet (figur 1).

Figur 1. De bidrag som betalats ut med anledning av skador som orsakats av fridlysta djur 2017–2020.

Till följd av de fridlysta djurens naturliga förekomst, levnadssätt och livscykel och eftersom olika odlingsväxter produceras i olika områden har de skador som djuren orsakar inte fördelats jämnt mellan olika delar av Finland. Fram till år 2017 var bidragsbeloppet störst inom NTM-centralen i Södra Österbotten. Därpå mest beviljades bidrag inom verksamhetsområdena för NTM-centralerna i Sydöstra Finland, Norra Karelen och Egentliga Finland. Skador som orsakas fiskerihushållningen förekommer framför allt i Mellersta Finland, Norra Savolax och Södra Savolax.

Genom en ändring (555/2018) av jaktlagen överfördes kajan till förteckningen över icke fredade fåglar. Därför har kajan sedan augusti 2018 inte omfattats av bidragen för skador orsakade av fridlysta arter. Före ändringen betalades de största bidragen för skador som orsakats av kajor i verksamhetsområdet för NTM-centralen i Södra Österbotten. Efter ändringen har den regionala bidragsfördelningen varit sådan att de största bidragen har betalats i östra och sydöstra Finland. Under dessa år har skador orsakats främst av vitkindade gäss. Åren 2017 och 2018 söktes och beviljades bidrag till större belopp än tidigare under hela den tid ersättningsförfarandet existerat.

Hur de utbetalda bidragen fördelar sig mellan olika skadeklasser

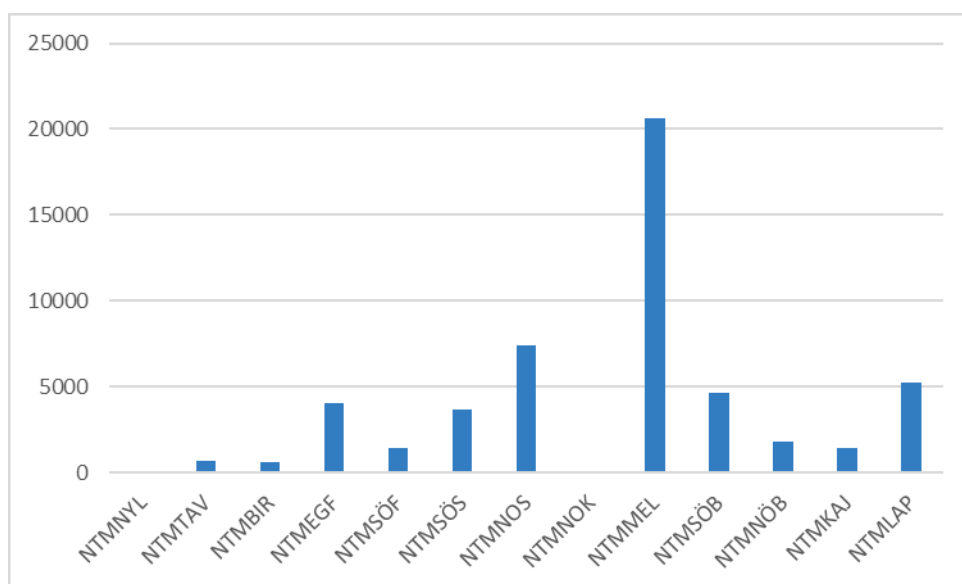
Enligt 1 § i miljöministeriets beslut kan bidrag enligt prövning beviljas för skada som orsakats jordbruket, skogsbruket eller fiskerinäringen samt för skador på byggnader. Merparten av bidragen betalas numera till jordbruksidkare för skador på odling som fridlysta djur orsakat. Skador på odling uppstår i typiska fall i situationer där fridlysta fåglar äter, trampar ned, smutsar ner med sin avföring eller på andra sätt förstör växtbestånd, hö- och spannmålsbroddar eller rotfrukter och grönsaker så att skörd inte kan bärgas eller kvaliteten på skörden försämras. Bidrag har betalats också för foder- och höbalar som fåglar har skadat och som förstörts på grund av kontakt med luft och fukt.

Fiskodlingsanstalter drabbas av skador som fiskgjusen orsakar fiskerihushållningen när den fångar fisk. Skador uppkommer i och med att odlad fisk fångas och äts av fiskgjusar eller tar skada när fiskgjusar försöker fånga dem. Fiskodlingsanstalterna gästas också av arter som inte är fridlysta och som orsakar skador som inte ersätts av statsmedel.

Genom att bidrag till fiskodlingsanstalter har betalats för skador som fiskgjusen orsakar samt genom att bygga konstgjorda öar och bon för fåglarna har man lyckats stödja skyddet för arten och stärka acceptansen för skyddet. I hotbedömningarna åren 2000 och 2010 klassades fiskgjusen som en nära hotad art, men i 2015 års bedömning konstaterades det att beståndet är livskraftigt.

Enligt nuvarande praxis har bidrag kunnat betalas också för skador på s.k. naturfoderdammar. I naturfoderdammar föds det i vanliga fall upp en sommar gamla yngel för utplantering i naturvatten. Som föda används dammens naturliga födodjursproduktion. I naturfoderdammar förekommer alltid naturligt svinn (även utan rovdjur), därför är det omöjligt att förhindra skadorna eller minska dem. Skador på naturfoderdammar orsakas bland annat av olika arter av mås, doping, häger och skrake samt av fisktärnor och storlommar. På grund av detta har man i nuvarande praxis i fråga om skador på naturfoderdammar tillämpat en självriskandel som är större än i samband med bidrag som betalats till fiskodlingsanstalter.

Bidragen för skador som fiskgjusen orsakat fiskodlingsanstalter har åren 2012–2020 varit störst i verksamhetsområdet för NTM-centralen i Mellersta Finland (figur 2).

Figur 2. De utbetalda bidragen (euro) för skador som fiskgjusen orsakat fiskodlingsanstalter räknat som medeltal för åren 2012–2020 inom de olika NTM-centralerna.

Ersättningsgilla skador på djur har bestått av att rovfåglar skadat eller dödat husdjur (lamm, hundar). Fåglar har också kunnat skada hus- och produktionsdjur genom att hacka på dem, vilket lett till sjukdomar. På basis av skador på djur har det kunnat betalas bidrag för att ersätta veterinärkostnader. I de fåtaliga fall där djur som utsatts för rovfåglar har dött har värdet av djuret betalats i form av bidrag i enlighet med jord- och skogsbruksministeriets förordning om de verkliga värden som tillämpas vid ersättning för skador på djur (834/2018).

Ersättningar för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen

Fram till år 1998 grundade sig ersättningen för renar som dödade av rovdjur på lagen om ersättning för renar, som dödade av rovdjur (574/1956). Ersättning betalades utgående från antalet upphittade renar som dödade av rovdjur och det verkliga (tidigare: gängse) värdet. År 1998 övergick ansvaret för att ersätta skador orsakade av kungsörnar till miljöministeriet. Under åren 1998–2001 betalades ersättningar med stöd av statsrådets beslut om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen (373/1999) och miljöministeriets beslut om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen (374/1999). Från och med år 2002 har ersättningar betalats med stöd av statsrådets förordning om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen. Syftet med förordningen är att främja en återhämtning av kungsörnsbeståndet och att förenkla ersättningsförfarandet genom ett minskat behov av att röra sig i terrängen; det har gjorts genom att koppla ersättningsbeloppet till häckningsresultatet.

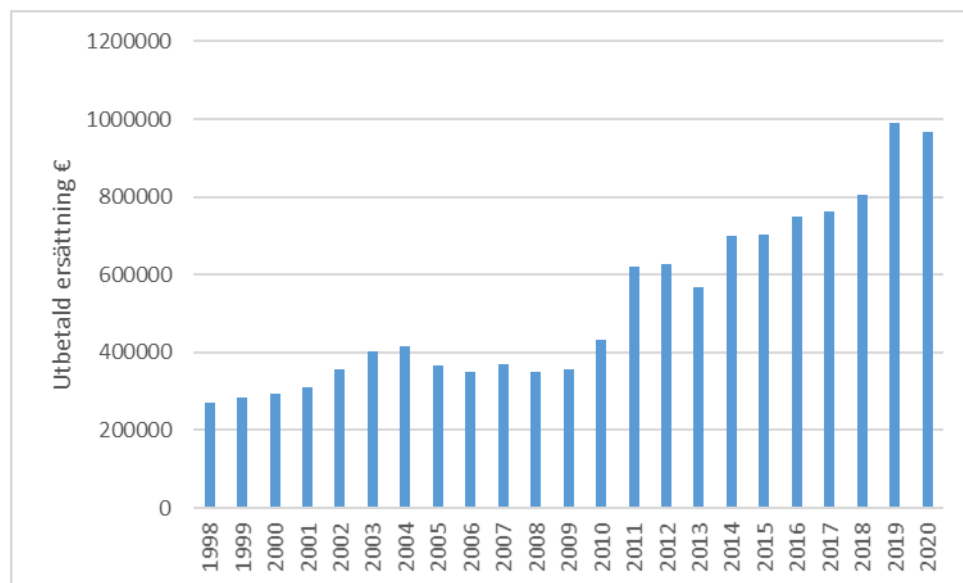
Kungsörnsersättningarna har stigit i jämn takt under de senaste åren (figur 3) och ökningen ser framför allt ut att vara en följd av att priset på renkött gått upp varje år. År 2005 var renköttets värde 4,85 euro/kg och år 2019 var det 10,32 euro/kg. Under den tiden har kungsörnsreviren ökat med hundra stycken, dvs. med 20 procent.

Enligt statsrådsförordningen bygger ersättningen på det uppskattade antal renar som kungsörnar dödar till föda (kalkylerad skada). Ersättningen bestäms enligt en för varje revir fastställd koeficient som grundar sig på kungsörnens häckningssituation och produktion av ungar. Inom systemet inspekteras häckningsreviren årligen och det utreds huruvida kungsörnar häckar inom reviret (enkel ersättning) och huruvida häckningen har lyckats, dvs. huruvida det finns ungar i

boet (trefaldig ersättning). I Fjäll-Lapland är ersättningarna förhöjda, eftersom forskning har visat att kungsörnarna i fjällområdet använder renar som föda i relativt sett större utsträckning än inom skogsrenbeteslagen. Genom ersättningssystemet strävar man efter att indirekt uppmuntra till skydd av arten och stödja produktionen av ungar.

NTM-centralen i Lapland beslutar om ersättningen i hela renskötselområdet och betalar ersättning till renbeteslagen inom ramen för de medel som miljöministeriet anvisat för ändamålet. Forststyrelsen utreder årligen kungsörnens häckningssituation och ungproduktion för uträkning av koefficienterna för reviren samt utreder och uppskattar antalet revir på en annan stats territorium nära den finska gränsen.

Genom en statsrådsförordning som utfärdas årligen fastställs värdet av den kalkylerade skada som ersättningen bygger på. Exempelvis var den 1 030 euro år 2020 (698/2020).

Figur 3. De utbetalda ersättningsbeloppen (euro/år) för skador som kungsörnar orsakat renhus-hållningen åren 1998–2020.

Förändringar i skadeorsakande fågelbestånd

Bakom ökningen av skadorna finns i synnerhet den växande populationen av vissa fågelarter. Uppgången i antalet gäss som rastar i Finland under höst- och vårflyttningen är delvis en följd av förändringar i jordbruksmiljön i Finland och närområdena samt förändringar i fåglarnas flyttvägar och flyttbeteende. Klimatuppvärmningen har redan inverkat och kommer i framtiden att ha många slags inverknings på fåglarnas utbredning och flyttbeteende. Fåglarna förväntas stanna längre än förr på häckningsområdena, och antalet övervintrande fåglar antas öka i norr.

Den vitkindade gåsen (*Branta leucopsis*) är ursprungligen en arktisk art med Grönland, Spetsbergen och Novaja Zemlja i Barents hav som traditionella häckningsområden. De vitkindade gäss som av hävd flyger genom Finland vår och höst häckar på Novaja Zemlja och i de arktiska områdena i Rysslands nordvästra del. De vitkindade gässen började häcka i Östersjöregionen på 1970-talet. I Finland började häckningsbeståndet öka i mitten av 1990-talet. Beståndet i hela världen uppskattas numera till över 1,3 miljoner individer.

Den population av vitkindade gäss som häckar på den ryska tundran har vuxit sedan år 1980. Beståndet uppskattas nu uppgå till ca 1,3 miljoner fåglar. En betydande del av detta bestånd flyttar via Finland både vår och höst. Rastningsfenomenet i samband med flyttningen har blivit regelbundet först under 2000-talet. Tidigare stannade den arktiska vitkindade gåsen endast sporadiskt i Finland. De flockar som under höstflyttningen stannar för att äta på öppna fält i östra och sydöstra Finland samt i Nyland består av tusentals eller till och med tiotusentals individer. Också på våren är mängderna stora, framför allt i södra och norra Karelen. Merparten av gässen övervintrar i Nederländerna och Tyskland. De vitkindade gäss som häckar i Finland återvänder huvudsakligen i april. Det är vanligt att de äter bland annat på gräsfält i kuststäderna, där avföringen lokalt orsakar hygienisk olägenhet.

Flockar av arktiska vitkindade gäss äter som längst en månad i sträck på odlingsområden om hösten och mer oregelbundet ett par veckor om våren. De vitkindade gässen har orsakat ekonomisk olägenhet vår och höst när de samlar reservnäring för att inleda häckningen eller fortsätta flyttningen. Om våarna har skördeförluster uppstått i maj främst på fodervall samt på höstråg- och höstvetebroddar. Sedan populationen växt har skördeförluster uppkommit också när det gällt många andra växter, bland dem bondeböna, ärt och kummin. Också fodervallskördens och betesfodrets kvalitet har försämrats av gässens avföring. Om höstarna har skördeförluster uppstått åtminstone i fråga om höstråg och i viss mån också korn och fodervall. I vissa områden har de upprepade gässkadorna gjort det nödvändigt att sluta så höstsäd. Också andra produktionsförändringar har krävts i syfte att minimera gässkadorna.

Tranan (*Grus grus*) förekommer i så gott som hela Finland med undantag för nordligaste Lappland. Tranbeståndet har ökat kraftigt sedan 1990-talet. Häckningsbeståndet uppskattas till cirka 42 000 par (år 2018). Sädesfält är viktiga näringsobjekt när tranan förbereder sig inför flyttningen. Flockarna stannar i allmänhet i flera veckor på områden med lämplig föda. På hösten är förekomsten påfallande koncentrerad. De viktigaste fyra områdena där som mest flera tusen tranor samlas för att äta på hösten är de öppna fälten i Söderfjärden i Vasatrakten i södra Österbotten, Muhos i norra Österbotten, Tohmajärvitrakten i norra Karelen och Puurijärvi-Isosuo nationalparksområde i Satakunta. Genom att äta på otröskade sädes- och rybsåkrar tidigt om hösten har tranorna orsakat ekonomisk olägenhet särskilt på kornodlingar. Olägenhet har även uppstått på grund av nedtrampad säd, och ställvis har fåglarnas avföring försämrat t.ex. korn- och fodervallskördens kvalitet.

Beståndet av sångsvan (*Cygnus cygnus*) har ökat kraftigt sedan 1980-talet. Det nuvarande beståndet är ungefär 15 gånger större än i slutet av 1980-talet. I en undersökning år 2014 uppskattades sångsvansbeståndet i Finland till 8 400–11 500 par. Höstbeståndet har enligt räkningar på senhösten uppskattats till cirka 70 000 individer. Sångsvanar har orsakat ekonomisk olägenhet tidigt på våren när de lagrar näring för att inleda häckningen. Olägenhet har uppstått när flockar ätit fodervall eller exempelvis höstvet, höstkorn, höstrybs och höstraps. Fåglarnas avföring och nedtrampning har ställvis försämrat t.ex. fodervallskördens kvalitet. Under höstflyttningen anländer svanar till åkrarna för att rasta först på senhösten, efter skördetiden.

Kungsörnens (*Aquila chrysaetos*) utbredning är tydligt koncentrerad till norra Finland. Omkring 90 procent av de kända reviren ligger i renkötselområdet, och fyra par av fem påträffas i landskapet Lappland. I 2019 års hotbedömning klassades kungsörnen som en sårbar art (VU). Avsaknaden av tillräckligt stora och lugna skogsområden har hindrat beståndet från att sprida sig. Kungsörnen livnär sig på däggdjur, fåglar (i allmänhet hönsfåglar) och kadaver. Innan det statliga ersättningssystemet hade inrättats förföljdes kungsörnen särskilt inom renkötselområdet, men tack vare ersättningssystemet har förföljelserna upphört nästan helt. Det nuvarande beståndet (2019) uppskattas till 330–470 par. Dessutom påträffas unga och subadult individer som inte häckar.

Beståndet av havsörn (*Haliaeetus albicilla*) har vuxit sedan 1980-talet tack vare nationella och internationella skyddsåtgärder. Ännu på 1970-talet var havsörnen nära att bli utrotad. I 2015 års hotbedömning i fråga om fåglar klassades arten som sårbar (VU), men i den nyaste bedömningen (2019) klassades den som livskraftig (LC). Majoriteten av havsörnarna lever vid kusten, men havsörnar påträffas också i nordöstra Österbotten, Nordbotten och Skogs- och Fjäll-Lappland. Forskning visar att havsörnarna i Lappland främst livnär sig på gäddor, men de kan också äta renkalvar. I den sydliga delen av renskötselområdet har antalet renkalvar som havsörnen äter bedömts vara litet, i den nordliga delen är det något större. Havsörnen äter i stor utsträckning också kadaver som andra rovdjur har dödat och som människor har producerat. För närvarande (2018) uppskattas beståndet av havsörnar uppgå till 450–650 par, och dessutom påträffas unga och subadult individer som inte häckar.

2.3 Bedömning av nuläget

De skador som fridlysta djur orsakat har ökat betydligt under de fem senaste åren. År 2020 betalades sammanlagt ca 4,7 miljoner euro i ersättning för skador som fridlysta djur orsakat jord- och skogsbruket, fiskerihushållningen och byggnader samt för skador som kungsörnen orsakat renhushållningen. Det utbetalda ersättningsbeloppet har stigit betydligt under de fem senaste åren (figur 1). I synnerhet har de ökade skador som orsakats av vitkindade gäss bidragit till att beloppet av utbetalda ersättningar för skador på odling har stigit kraftigt. Skadorna på odling väntas dessutom öka ytterligare till följd av klimatförändringen. Att beloppet av ersättningar för skador som kungsörnen orsakat renhushållningen gått upp beror dels på att kungsörnsbeståndet har stärkts, dels på att priset på renkött, vilket används när ersättningen beräknas, har stigit (figur 3).

Den nuvarande regleringen på förordningsnivå anses inte uppfylla kraven i 80 § i grundlagen, där det föreskrivs om förhållandet mellan utfärdande av bestämmelser genom lag och utfärdande av bestämmelser genom förordning. I slutrapporten för projektet för beredning av lagstiftning om ersättningsförfarandet och om förebyggande föreslås en lag om ersättning av skador orsakade av arter som fridlysts med stöd av naturvårdslagen. Lagen bör enligt slutrapporten även innehålla bestämmelser om de frågor i samband med grunderna för individens rättigheter och skyldigheter som inte tas upp i det gällande beslutet av miljöministeriet. Det finns behov av att utveckla och förbättra nuläget också förfarandemässigt och få den nationella regleringen att överensstämma med Europeiska unionens regler om statligt stöd.

För närvarande föreskrivs det i två olika författningar på förordningsnivå (1626/1991, 8/2002) om ersättning av skador som fridlysta djur respektive kungsörnar orsakar. Bestämmelserna om ansökan, beviljande och återkrav av ersättning samt om sökande av ändring är till sitt sakinhåll sådana att det med tanke på lagtillämpningen skulle vara både rationellt och ändamålsenligt att sammanföra dem i en enda lag.

Enligt artikel 10 i fågeldirektivet ska medlemsstaterna uppmuntra sådan forskning och sådant arbete som krävs som grund för skydd, skötsel och utnyttjande av populationerna av alla fågelarter som avses i artikel 1. Särskild uppmärksamhet ska ägnas bland annat åt att utarbeta metoder för att förebygga skador som orsakas av fåglar.

För att undantag från bestämmelserna om fridlysning av fåglar ska kunna beviljas med stöd av 49 § 3 mom. i naturvårdslagen förutsätts det i samtliga situationer att ingen annan lämplig lösning på problemet finns. Andra lämpliga lösningar kan vara t.ex. skadeförebyggande åtgärder. Jakt kan emellertid inte anses vara ett alternativ för att förebygga skador orsakade av fridlysta djur.

En av de största bristerna i den nuvarande regleringen är att den inte upptar möjligheten att stödja förebyggande åtgärder med statsmedel. I de nuvarande bidragsbesluten rekommenderas

ansträngningar för att förebygga skador, men en lagstiftningsgrund och tillräckliga resurser för detta saknas. Det nuvarande förfarandet bör därför utvecklas så att förebyggande åtgärder kan stödjas genom bidrag som beviljas av statsmedel. För att verksamheten ska organiseras som sig bör och vidareutvecklas behöver lagstiftningsgrunden stärkas som helhet.

3 Målsättning

Det primära syftet med propositionen är att förbättra skyddet för djur och öka acceptansen för naturvård genom att det föreskrivs på lagnivå om bidrag för förebyggande av skador som fridlysta djur orsakar, om ersättningar och stöd för skador och om förfarandena för ansökan om samt beviljande och betalning av ersättningar. Det centrala målet är att skapa ett bidragssystem via vilket det är möjligt att driva på och stödja genomförandet och utvecklingen av förebyggande åtgärder.

Ett syfte med propositionen är dessutom att uppfylla de krav i grundlagen som gäller bland annat regleringens nivå och grunderna för rättigheter och skyldigheter när det gäller dem som ansöker om ersättning samt att på lämpligt sätt beakta de grundläggande miljörättigheternas betydelse. Den föreslagna propositionen är avsedd att tydliggöra rättsläget genom att det i en enda lag i stället för i de nuvarande två författningarna på förordningsnivå föreskrivs om myndigheternas uppgifter samt om förfarandena i samband med ansökning om och betalning av ersättningar.

Med tanke på EU:s regelverk är det främsta syftet med propositionen att säkerställa att systemet för ersättning av skador som fridlysta djur orsakar och bidrag för förebyggande av skador är förenligt med reglerna om statligt stöd. Enligt EU-rätten är statligt stöd för företagsverksamhet i princip förbjudet (artikel 107.1 i FEUF). Offentligt stöd till ett företag kan ge företaget en selektiv ekonomisk fördel jämfört med andra konkurrerande företag, vilket kan snedvrida den inre marknadens funktion och konkurrensen på marknaden. Offentliga stöd till företagsverksamhet kan dock vara förenliga med den inre marknaden, om de främjar den allmänna ekonomiska utvecklingen och de mål som anges i FEUF. EU-lagstiftningen om statligt stöd möjliggör betalning av bidrag, ersättning och stöd, om den nationella regleringen är förenlig med de krav som ställs i EU:s rättsakter om statligt stöd.

Betalning av ersättningar och stöd kan förbättra acceptansen för naturvård när målet är att ersätta den skadelidande för en uppkommen skada och ett orimligt ekonomiskt bortfall som skadan gett upphov till. Propositionen ger samtidigt en möjlighet att förbereda sig för följderna av klimatuppvärmningen och tilltagande skador.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I lagen föreslås bli föreskrivet om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur.

Propositionen innehåller förslag till ett bidragssystem för stödjande av förebyggande åtgärder. Bidraget är avsett för genomförande av åtgärder med syftet att minska följderna av skador orsakade av fridlysta djur och lindra riskerna i samband med dem.

I förslaget ingår bestämmelser om skador för vilka kan betalas finansiering enligt prövning inom ramen för statsbudgeten. Lagen föreslås uppta bestämmelser om grunderna, förutsättningarna och förfarandena för ansökan om och beviljande, betalning och återkrav av bidrag, ersättningar och stöd samt bestämmelser om de behöriga myndigheterna.

Enligt propositionen beviljar NTM-centralen bidrag enligt prövning för förebyggande av skador orsakade av fridlysta djur, ersättningar för skador på odling och djur orsakade av fridlysta djur samt stöd för renhushållningen med anledning av kungsörnens häckning och stöd för fiskerihushållningen med anledning av fiskgjusens häckning. Enligt propositionen ska förebyggande av skador prioriteras framför ersättning för uppkomna skador. Det ska vara en förutsättning för beviljande av ersättningar att sökanden har gjort en anmälan om skadan. En annan förutsättning är enligt förslaget att skadan på odling eller djur har värderats av en myndighet eller en oberoende sakkunnig som den ersättningsbeviljande myndigheten har godkänt.

Förslaget i sin helhet stöder indirekt artskyddet genom att förbättra lagstiftningens funktion och effektivitet samt acceptansen för naturvård.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Ekonomiska konsekvenser

I nuläget ersätts skador orsakade av fridlysta djur av budgetmedel som avsatts för naturskydd (numera utgifter för förvärv av och ersättning för naturskyddsområden). Avsikten är att skador orsakade av fridlysta djur också i fortsättningen ska ersättas inom ramen för maximibeloppet av budgetanslaget. Det är dessutom fråga om finansiering enligt prövning.

Bedömningen av förslagets ekonomiska konsekvenser för den offentliga ekonomin grundar sig på nuläget, eftersom det är mycket svårt att i förväg uppskatta utvecklingen i fråga om antalet skador och skadornas ekonomiska konsekvenser. Den största enskilda osäkerhetsfaktorn med avseende på de ekonomiska konsekvenserna är hur beståndet av vitkindade gäss kommer att utvecklas i framtiden. Det bestånd som häckar på den ryska tundran och flyttar via Finland har länge ökat i antal, men dess tillväxt kommer enligt prognoserna att avmattas. Beståndets utveckling och gässkadornas storlek kan dock påverkas av många faktorer, bland dem förändringar i gässens flyttvägar, väderförhållandena under flyttningen, olika sjukdomar samt användningen av undantagslov i andra länder längs flyttvägen.

År 2020 användes sammanlagt 3,8 miljoner euro till ersättningar för skador som fridlysta djur orsakat jord- och skogsbruket, fiskerihushållningen och byggnader (figur 1), och ca 970 000 euro användes till ersättningar för skador som kungsörnen orsakat renhushållningen (figur 3). Därutöver bör anslag för att förebygga skador reserveras för de bidrag som kan beviljas med stöd av den föreslagna lagen. Som riktlinje för uppskattningen av storleken på det anslag som behöver reserveras för bidraget kan man använda 2021 års anslagsnivå i fråga om understöd som med stöd av 7 § i viltskadelagen får beviljas för förebyggande av skador orsakade av stora rovdjur och hjortdjur. Under jord- och skogsbruksministeriets moment har 0,7 miljoner euro reserverats för förebyggande av skador orsakade av stora rovdjur, och på motsvarande sätt har 0,5 miljoner euro reserverats för förebyggande av skador orsakade av hjortdjur.

Anslaget för förebyggande av skador ökar inledningsvis kostnaderna för den offentliga ekonomin, men det kan bedömas att bidraget i fortsättningen minskar behovet av att betala ersättningar och stöd i och med att det satsas mer än nu på att förebygga skador. De kostnader för den offentliga ekonomin som de förebyggande åtgärderna föranleder är dessutom beroende av i vilken utsträckning anslag styrs till bidragen. Dessa anslag kan dock täckas inom ramen för budgeten för miljöministeriets förvaltningsområde. Det är fråga om utgifter som är underkastade prövning och som finansieras inom gränserna för den årliga budgeten. Förslaget föranleder således inte direkta behov av tilläggsanslag för statsfinanserna.

På grund av de administrativa kostnaderna för behandling av ersättningsärenden föreslås i propositionen en minimiersättning i alla skadeklasser. Med avseende på statsfinanserna är det inte rationellt att betala ersättningar som underskrider detta minimibelopp. I propositionen föreslås

att det sammanräknade beloppet av uppkomna skador ska vara 170 euro per kalenderår. Ersättningströskeln minskar de administrativa kostnaderna, eftersom skador som understiger detta belopp inte behöver handläggas och avgöras.

I propositionen föreslås att kommunernas kostnader ska ersättas i enlighet med finansieringsprincipen. Kommunerna ska kunna fakturera sökanden för en avgift motsvarande högst självkostnadsvärdet för kostnaderna för att konstatera och värdera skadorna. Dessa värderingskostnader ska enligt den föreslagna lagen vara stödberättigande, och den skadelidande ersätts för dem i samband med ersättningsbeslutet. Enligt förslaget överförs skadevärderingskostnaderna genom detta förfarande från kommunerna till staten.

Enligt en enkät som Finlands Kommunförbund gjort värderade de kommunala landsbygdsnäringsmyndigheterna sammanlagt 110 skador år 2016 och sammanlagt 249 skador året därpå. De kommunala landsbygdsnäringsmyndigheterna använde åren 2016–2017 uppskattningsvis i genomsnitt 153 effektiva dagsverken till att konstatera och värdera skador; detta motsvarar ca 50 700 euro inklusive koefficienterna för lönebikostnader och omkostnader. Enligt ovannämnda beräkningsprinciper var personarbetskostnaden för att värdera en skada i snitt 238 euro år 2016 och i snitt 262 euro år 2017. Enligt landsbygdsnäringsmyndigheterna åtgick mindre än hälften av arbetstiden till inspektioner i terrängen och mindre än hälften till kansliarbete i anslutning till skadorna. Mindre än 10 procent av arbetstiden åtgick till rådgivning och andra uppgifter.

De skador på odling som orsakats av fridlysta djur är ojämnt fördelade mellan de olika delarna av Finland; de är koncentrerade till fåglarnas huvudsakliga flyttvägar. De största enskilda ersättningarna för skador har uppgått till tiotusentals euro. Därför kan skadorna ha stora ekonomiska konsekvenser t.ex. för företag som bedriver verksamhet inom primär jordbruksproduktion. Utbetalningen av ersättningar med stöd av den föreslagna lagen medför att den ekonomiska bördan för enskilda företag minskar. Den föreslagna nya lagen förbättrar de skadelidandes ekonomiska ställning också på så sätt att den möjliggör att bidrag för förebyggande av skador beviljas av statsmedel. Med stöd av gällande förordning har de skadelidande stått för kostnaderna för skadeförebyggande åtgärder.

De beviljade bidragen för skadeförebyggande åtgärder skapar efterfrågan på yrkeskunniga tjänster i regionerna och har positiva ekonomiska konsekvenser för företagsverksamheten. Projekt som finansieras med bidragen kan skapa nya affärsverksamhetsmöjligheter för företag och stödja nuvarande affärsverksamhet. Särskilt för företag som är specialiserade på natur- och landskapsvård uppkommer möjligheter att inrikta företagsverksamheten på att skapa och utöka tjänster som förebygger skador orsakade av fridlysta djur.

Speciellt bedrivandet av jordbruksnäring är föremål för inte bara direkta utan också indirekta ekonomiska konsekvenser i och med att det eventuellt har varit nödvändigt att inrikta produktionen på andra växtsorter eller till och med andra växtarter för att undgå skador orsakade av fridlysta djur. Inom t.ex. husdjursproduktionen är det på vissa områden nödvändigt att ty sig till köpt foder i stället för att vara självförsörjande med foder. Detta bidrar till att höja produktionskostnaderna och öka trycket på att höja livsmedelspriserna. Därför ingår i 17 § i lagförslaget en möjlighet att i vissa begränsade särskilda situationer ersätta anskaffning av köpt foder. I sådana situationer är det fråga om regionalt och lokalt omfattande skador. Även eventuella bikostnader för anskaffning av köpt foder kan från fall till fall ingå i tillämpningsområdet för 17 §.

Det föreslås i propositionen att kretsen av skadelidande ska avgränsas till företag i fråga om skador på odling och att skador på lösöre ska uteslutas ur lagens tillämpningsområde. Propositionen förbättrar och tryggar näringsidkarnas ställning genom att det anslag som anvisas i statsbudgeten riktas till skador som har den största ekonomiska betydelsen och till skador som har en faktisk betydelse för den skadelidandes ekonomi.

Konsekvenser för myndigheterna

I den föreslagna författningen förtydligas myndighetsförfarandena och andra förfaranden med anknytning till ansökan om och beviljande, utbetalning och övervakning av ersättning samtidigt som de görs smidigare. Enligt det gällande beslutet av miljöministeriet beviljar NTM-centralen bidrag på ansökan. Miljöministeriet fastställer bidragskvoterna för varje NTM-centrals verksamhetsområde efter det att NTM-centralerna har tillställt ministeriet sammandrag över de ansökningar som lämnats in. Enligt propositionen ska det administrativa förfarandet luckras upp såtillvida att NTM-centralerna inte utarbetar ett sammandrag utan enbart gör en framställan om anslagsbehovet och ministeriet utifrån den kan bevilja anslag inom ramen för statsbudgeten och vid behov kan minska det beviljade anslaget i samma proportion när det gäller alla NTM-centraler och sökande.

Enligt den föreslagna författningen ska NTM-centralerna behandla och avgöra ansökningar om bidrag, ersättningar och stöd för skador samt stödja verkställigheten och tillämpningen av den föreslagna lagen. En ny uppgift för NTM-centralerna föreslås vara att främja förebyggandet av skador som orsakas av fridlysta djur, vilket är den föreslagna lagens primära mål. För att målet ska nås förutsätts det att NTM-centralerna genom rådgivning, styrning och information uppmuntrar aktörerna att förebygga skador och att ansöka om bidrag.

Vissa ändringar föreslås i NTM-centralernas samt TE-byråernas utvecklings- och förvaltningscenters (UF-centrets) utanordningsuppgifter. UF-centret ska ha hand om uppgifter som har att göra med utbetalning och återkrav av bidrag samt sådana övervakningsuppgifter som anges i statsunderstödslagen; dessa är nya för UF-centret. Personöverföringar från NTM-centralerna till UF-centret som gäller utanordningsuppgifter har genomförts redan tidigare och ansvaret för berednings- och föredragningsuppgifter har för många uppgifters del överförs med stöd av en övergångsbestämmelse i en lag om ändring av lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna (1626/2015). Uppgiften medför dock inte något behov av personresurser vid UF-centret. NTM-centralen ska t.ex. övervaka beslut om bidrag, ersättning och stöd samt utföra övervakning där särskild sakkunskap inom naturvård krävs. Den betydelse som NTM-centralens övervakningsuppgift har accentueras t.ex. i situationer där målen för ett bidrags-, ersättnings- eller stödbeslut inte nås. Den övervakning som UF-centret utför kommer i huvudsak att ske i form av efterföljande kontroll i samband med utanordning av bidrag; den gäller i praktiken tekniska omständigheter som hänför sig till utanordning, t.ex. att verifikaten är lämpliga.

Att myndighetsförfarandena lättas upp på det sätt som anges i den föreslagna lagen kan minska behovet av personresurser, men beviljandet av bidrag för förebyggande av skador ökar i motsvarande mån NTM-centralernas uppgifter och därigenom deras resursbehov. NTM-centralernas resurser har inte ökat trots den skadesituation som rått under de fem senaste åren den skadesituation som rått under de fem senaste åren, därför motsvarar resurserna för närvarande inte den ökade arbetsmängden. På grund av skadornas regionala fördelning är det behov av ytterligare resurser som detta förslag innebär störst i NTM-centralerna i Sydöstra Finland, Norra Karelens och Lappland. Behovet kan dock täckas inom ramen för de nuvarande anslagen.

Inga ändringar föreslås i Forststyrelsens uppgifter. Forststyrelsen ska utreda kungsörnarnas häckningssituation och produktion av ungar samt antalet kungsörnsrevir på en annan stats territorium nära den finska gränsen.

Det föreslås att den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten i likhet med nu ska konstatera och värdera skador på odling. I dess uppgifter föreslås därmed inga ändringar. Enligt propositionen ska regleringen omarbetas så att den motsvarar kravet i 121 § 2 mom. i grundlagen att bestämmelser om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag. De kostnader som uppkommer för kommunerna föreslås bli ersatta i enlighet med finansieringsprincipen. I lagen föreskrivs det att kommunen har möjlighet att ta ut avgift för det arbete som de kommunala

myndigheterna har utfört. Med stöd av bestämmelsen kan kommunerna hos sökanden för kostnaderna för konstaterande och värdering av skadorna ta ut en avgift som motsvarar högst självkostnadsvärdet. Dessa värderingskostnader föreslås vara stödberättigande och den skadelidande ersätts för dem i samband med ersättningsbeslutet.

I den föreslagna lagen föreskrivs att en förutsättning för beviljande av ersättning är att skadeanmälan görs. I och med att skadeanmälan görs kan man undgå att handlägga preskriberade skador och säkerställa att NTM-centralen har aktuell information om skadeläget och möjlighet att ge de skadelidande anvisningar och råd. Det är meningen att förfarandet ska vara så lätthanterligt som möjligt från administrativ synpunkt, därför kan anmälan göras per e-post eller telefon. Anmälan förutsätter dock att ärendet registreras i NTM-centralens ärendehanteringssystem.

Förfarandena med statligt stöd medför en ringa mängd extra arbete för stödmyndigheten (miljöministeriet) och för det ministerium som samordnar de statliga stöden (jord- och skogsbruksministeriet), särskilt i form av beredning och årsrapportering av notifieringen av statligt stöd.

Konsekvenser för miljön

Propositionens positiva konsekvenser för miljön anknyter till att skyddet för den biologiska mångfalden främjas via artskyddet. Att gäss, tranor och sångsvanar äter i lugn och ro på rastplatserna under flyttningen bidrar till att individerna överlever flyttningen och häckningen lyckas. Det nuvarande nätet av skyddsområden garanterar inte att det finns tillräckligt med områden för dessa arter att äta på när de rastar. I ett större perspektiv sträcker sig konsekvenserna till populationsnivå. Om inte bidrag, ersättningar och stöd betalades skulle det vara betydligt vanligare att fåglarna störs, både med och utan undantagslov.

Det nuvarande ersättningsförfarandet bygger på att skadorna ersätts i efterhand. Bidrag för skadeförebyggande åtgärder medför att kostnaderna delvis inriktas på förebyggande åtgärder i stället för på betalning av ersättningar. Användningen av förebyggande åtgärder, t.ex. fågelåkrar, ökar sannolikt den biologiska mångfalden och främjar artskyddet.

Kungsörnarna har dragit nytta av det aktiva skyddsarbetet i Finland, de har ökat i antal på senare tid. Med avseende på skyddet för kungsörnar har det revirbaserade ersättningssystemet upplevts som fungerande och sporrat till att skydda arten och möjliggöra ungproduktion. Också fiskgju-sen har dragit nytta av det befintliga ersättningssystemet och av de bidrag som betalats med stöd av det.

Övriga samhällseliga konsekvenser

Eftersom lagstiftningen begränsar sådant förebyggande av skador orsakade av fridlysta djur som sker genom att artbeståndens storlek regleras eller djuren störs förbättrar de föreslagna bidragen, ersättningarna och stöden acceptansen för naturvård samtidigt som de främjar sammanjämkningen av artskydd och bedrivande av vissa näringar. På grund av att skadorna har ökat och kan komma att öka ytterligare, bland annat till följd av klimatförändringen, är den samhällseliga nyttan av propositionen stor. När regleringen höjs till lagnivå förbättras den rättsliga ställningen för de skadelidande samt likabehandlingen av olika sektorer och regioner.

I den föreslagna lagen föreskrivs att den maximala stödintensiteten ska vara densamma för de olika skadeklasserna. Med det avses att finansiering enligt prövning ska betalas för alla skador inom ramen för statsbudgeten. På så sätt förbättras likabehandlingen av skadelidande, sektorer och regioner. Om ersättningar och stöd inte kan beviljas till fullt belopp inom ramen för budgeten, ska finansieringsbeloppet på det sätt som likabehandlingen förutsätter minskas i samma proportion för alla som är berättigade till ersättning och stöd.

Projekt som finansieras med bidrag för förebyggande av skador orsakade av fridlysta djur stärker medborgarnas egna initiativ på landsbygden, eftersom inte bara företag utan också fysiska personer och andra sammanslutningar kan söka bidrag. Med andra sammanslutningar avses olika föreningar på landsbygden, exempelvis jaktföreningar. Projekten ökar det lokala och regionala samarbetet och skapar nya sysselsättningsmöjligheter. Dessutom är det via projekten möjligt att stärka know-how:n i fråga om skadeförebyggande åtgärder i området. Bidraget kan väntas ha indirekta positiva konsekvenser också för människornas välfärd och hälsa i och med att sysselsättningen förbättras.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Möjligheterna att använda sig av ett försäkringssystem

I den utredning och det projekt där lagstiftningsprojektet bereddes bedömdes möjligheten att i fråga om en del djurarter eller skadeklasser överföra ersättningsförfarandet till ett försäkringssystem. Fördelen med en övergång till ett försäkringssystem kan anses vara att potentiella skadelidande görs delaktiga i att förebygga skador och stå för kostnaderna för skadorna.

Även utmaningar är dock förknippade med denna utväg, och försäkringssystemet skulle inte lämpa sig för alla skadeklasser. Urvalet av försäkringsprodukter som är lämpliga för skador på odling är inte heltäckande, och det skulle ta sin tid att utveckla ett lönsamt och fungerande system. Dessutom drabbas samma områden varje år av skador som orsakas av att fåglar som flyttar via Finland åter under flyttfärden. Eftersom en förutsättning för att försäkringar ska kunna tecknas är bland annat att riskerna är sällsynta anses ett försäkringssystem inte lämpa sig särskilt väl för att ersätta sådana skador på odling som orsakas av fridlysta djur. Försäkringsbolagen har inte heller den kompetens som behövs för eller intresse av att utveckla ett försäkringssystem för skador på odling. En övergång till ett försäkringssystem och avveckling av de statliga ersättningarna har inte heller upplevts vara en ändamålsenlig utväg, eftersom kostnaderna för skydd av fridlysta djur och skaderiskerna då skulle överflyttas från staten till de skadelidande och försäkringsbolagen.

För skador på byggnader finns det dock försäkringsprodukter som för närvarande varierar till sitt innehåll. Skador på byggnader står för en mycket liten andel av alla skador som orsakas av fridlysta djur. Under de fem senaste åren har beloppet av enskilda ersättningar för skador på byggnader varierat från ca 450 euro till 4 100 euro. Skador på byggnader har orsakats av hackspettar och fladdermöss. Vid bedömningen gäller det dessutom att beakta att det är relativt lätt att förebygga skador på byggnader. Den omständigheten att staten deltar i ersättningen av skador på byggnader minskar aktörernas behov av att gardera sig för risker och genomföra förebyggande åtgärder. Dessutom minskar de ersättningar som staten betalar intresset för att teckna försäkringar. Följden av detta är att bolagen inte har incitament att utveckla försäkringsprodukterna. Eftersom det vid tilltagande skador inte är möjligt att garantera att det i statsbudgeten anvisade anslaget är tillräckligt är det viktigt att den finansiering som föreslås i propositionen riktas till skador som har den största ekonomiska betydelsen och till skador som har en faktisk betydelse för den skadelidandes ekonomi och näring. Av den anledningen föreslås det att skador på byggnader utesluts ur lagens tillämpningsområde. Bidrag för att förebygga skador på byggnader kan dock fås med stöd av den föreslagna lagen.

Alternativen för genomförande av regleringen

När det gäller genomförandet av regleringen har tre regleringsalternativ varit aktuella vid beredningen: 1) det stiftas en separat lag om förebyggande och ersättning av skador orsakade av

fridlysta djur, 2) regleringen integreras i naturvårdslagen där den utgör ett separat kapitel, och 3) regleringen integreras i viltskadelagen.

För alternativet att regleringen integreras i naturvårdslagen talar att regleringen har ett samband i sak med bland annat artskyddet och möjligheten att göra undantag från det som föreskrivs i naturvårdslagen. Det kan dock antas att regleringen om skador orsakade av fridlysta djur skulle bilda en tämligen omfattande regleringshelhet. Därför skulle regleringen om artskador och dess eventuella underkapitel kunna komma att utgöra en svåröverskådlig helhet om den inlemmas i naturvårdslagen.

Genomförandet av reglering om statligt stöd i form av en stödordning som ska anmälas till kommissionen i förväg, även när genomförandet är partiellt, är alltid tidsbegränsat. Det är mer motiverat att en tidsbegränsad laghelhet genomförs i form av en separat lag.

En faktor som bör beaktas i alternativ 3 är att naturvårdslagen och jaktlagen har olika målsättningar. Viltskadelagen har ett nära samband med jaktlagen, som tillämpas på jakt på vilt, fångst och dödande av icke fredade djur, viltvård, ersättning av skador som orsakats av vilt och tillsynen över hundar. Propositionen däremot anknyter till naturvårdslagen, vars syfte är bland annat att bevara den biologiska mångfalden och som tillämpas på skydd och vård av naturen.

Att lyfta in skador orsakade av havsörnar i det revirbaserade ersättningssystem som tillämpas i fråga om kungsörnar

Renbeteslagsföreningen och sametinget har föreslagit att skador som orsakas av havsörnar ska ersättas enligt en modell som motsvarar det revirbaserade ersättningssystem som tillämpas i fråga om kungsörnar, med kalkylerad verifierad häckning, en uppskattning av antalet havsörnar som inte häckar samt häckning i de finska gränsområdena. Skador som orsakas av örnar utan revir (både kungs- och havsörnar) bör enligt sametinget och Renbeteslagsföreningen värderas och inkluderas i den revirbaserade kalkylerade ersättningen. Skador som örnar vilka häckar på den norska eller svenska sidan orsakar i Finland bör ersättas till fullt belopp.

Utredningar visar att havsörnsbeståndet har växt från och med 1980-talet tack vare nationella och internationella skyddsåtgärder. Vid den senaste hotbedömningen av fåglar klassades havsörnen som en livskraftig art. Havsörnens födoanvändning skiljer sig från kungsörnens. Enligt forskning består havsörnarnas huvudsakliga föda i Lappland av gäddor, men havsörnar kan även äta renkalvar. I de södra delarna av renskötselområdet bedöms havsörnarna äta renkalvar i liten utsträckning, medan mängden är något större i norr. Havsörnen har också för vana att äta kadaver som andra rovdjur har dödat och som människan har producerat.

Forststyrelsen har redan i uppgift att utreda kungsörnarnas häckningssituation och ungproduktion. I detta sammanhang är det möjligt att utreda också havsörnarnas häckning och ungproduktion utan något betydande behov av tilläggsresurser.

Den revirbaserade stödordningen för kungsörnar grundar sig på hur framgångsrik kungsörnarnas häckning är och hur många ungar som produceras. Eftersom det är uppenbart att havsörnar orsakar mer skador i de nordliga delarna av renskötselområdet, där det också finns fler individer som inte häckar, lämpar sig det revirbaserade ersättningssystem som gäller kungsörnar inte i oförändrat skick för att ersätta skador som havsörnarna orsakar; då skulle betalningen av ersättningar inte riktas till de faktiska skadearealerna. För att stödordningen ska vara rättvis och upplevas som acceptabel behövs det för skador som orsakas av havsörnar en särskild stödordning där det är möjligt att beakta också skador som orsakas av unga havsörnar i de nordliga delarna av renskötselområdet.

Med tanke på lagberedningens kvalitet och resultat bör lagstiftningsåtgärderna grunda sig på ett tillräckligt starkt och mångsidigt faktaunderlag. För att det i den lag som är under beredning ska kunna föreskrivas om en separat stödordning för skador på renhushållningen som orsakas av havsörnar behövs ytterligare utredningar, särskilt om antalet renkalvar som blir byte för havsörnar och om vad havsörnarna använder som föda i de olika delarna av renskötselområdet. Miljöministeriet har i år 2021 inlett en fortsatt beredning som gäller behovet av tilläggsutredning och har utsett en uppföljningsgrupp för ändamålet. Gruppen ska föreslå en stödordning beträffande skador på renhushållningen som orsakas av havsörnar. Sametinget och Renbeteslagsförbundet intar en viktig ställning i detta arbete där samernas hävdvunna kunskap och de kunskaper som rensköterna förvärvat genom praktiskt arbete beaktas. Det är möjligt att bereda en separat stödordning för skador orsakade av havsörnar i form av ett fristående projekt med uppgift att föreslå de lagändringar som behövs.

Skador som storskarvar och gråhäger orsakar

I samband med beredningen av propositionen har det föreslagits att stöd för fiskerihushållningen ska betalas för skador som storskarvar och gråhäger orsakar fiskodlingsnäringen. Enligt Finlands Fiskodlarsförbund rf orsakar storskarvar och gråhäger betydande skador på fiskodlingsanstanter. Miljöministeriet förde förhandlingar om saken med företrädare för jord- och skogsbruksministeriet den 10 mars 2020, den 8 april 2020 och den 25 maj 2020 samt den 25 september 2020. I samband med beredningen hördes den 4 maj 2020 en företrädare för Finlands Fiskodlarsförbund rf.

Med stöd av den föreslagna lagen är det möjligt att bevilja också fiskodlingsanstanter bidrag för förebyggande av skador, vilket också är det primära målet för den lag som föreslås. Under miljöministeriets ledning utreds mer ingående storleken av de skador som storskarvar och gråhäger orsakar fiskodlingsanstanter, möjligheterna att förebygga skador samt olika möjligheter att upprätta ett system för stöd för skadorna. Dessutom inleder miljöministeriet ett forskningsprojekt kring storleken hos fångstförluster som det kommersiella fisket lider på grund av att storskarvar skadar fiskar i fångstredskap. Utgående från utredningen bedöms behovet av och förutsättningarna för ett ersättningssystem. Om det utgående från utredningen anses vara befogat att bereda en stödordning för att ersätta skador som storskarvar och gråhäger orsakar fiskodlingsanstanter och skador till fiskar i fångstredskap som storskarvar orsakar det kommersiella fisket, överlämnas till riksdagen i mån av möjlighet ett ändringsförslag gällande dessa i form av en kompletterande proposition. Som ett led i den normala uppföljningen och utvärderingen i efterhand av lagstiftningen inom förvaltningsområdet ger miljöministeriet akt på hur skadorna som orsakats av djur som fridlysts med stöd av naturvårdslagen utvecklas och hur stödordningen fungerar. Vid utvärderingen utnyttjas rön som forskningsorganisationer producerat, resultaten av miljöministeriets ovannämnda särskilda utredningar om bland annat skador orsakade av storskarvar samt respons från de behöriga myndigheterna och andra aktörer. Resultaten utnyttjas vid verkställigheten av lagarna och det fortsatta utvecklingsarbetet.

5.2 Lagstiftning och förebyggande handlingsmodeller i utlandet

I Sverige regleras skador orsakade av vilda djur i viltskadeförordningen (2001:724). De grundläggande bestämmelserna om skador orsakade av vilda djur finns i en förordning som kompletteras genom bland annat föreskrifter och anvisningar som Naturvårdsverket meddelar. Förordningen gäller skador orsakade av både arter som får jagas och arter som fridlysts.

Enligt den svenska lagstiftningen beviljas bidrag och ersättningar enligt prövning och systemet syftar i första hand till att förebygga skador orsakade av vilda djur. För att nå detta mål ska i första hand användas skyddsjakt, för vilken tillstånd beviljas av länsstyrelserna. Endast i det fallet att skyddsjakt inte är möjlig, som i fråga om fridlysta arter, kan ersättning beviljas för skador som uppstått.

I den svenska lagstiftningen betonas ägarens eget ansvar för att förebygga skador, och vissa högrisksektorer beviljas inte några bidrag alls. Till sådana sektorer räknas fiskodling, trädgårdsodling, kräftdjursodling och energiskogsodling.

I den svenska lagstiftningen har olika djurarter som orsakar skador försatts i olika ställning sinsemellan och för t.ex. skador orsakade av storskarv beviljas inte några bidrag alls. I Sverige beviljas bidrag endast för att skydda egendom som används i näringsverksamhet.

När det gäller skador på ren betalas enligt viltskadeförordningen ersättning för skador som orsakats av varg, björn, järv, lo eller kungsörn. Ersättning betalas utan ansökan till samebyar, utom i de fall där ett eller flera rovdjur av samma art under en begränsad tidsperiod och inom ett begränsat område dödar eller skadar ett stort antal renar. Då betalar Sametinget ersättning direkt till ägaren utifrån en ansökan. Beloppet av ersättning för de döda renarna beräknas utifrån renarnas slaktvärde med tillägg för honrenarnas produktionsvärde.

I Norge kan ersättningar för skador orsakade av fridlysta arter beviljas för skador som orsakats av stora rovdjur (lo, järv, björn, varg och kungsörn) samt för av havsörn orsakade skador på de husdjur som anges i förordningen (får, get, nötkreatur, häst och hund) och skador på ren. Ersättningar betalas med stöd av lagen om förvaltning av den biologiska mångfalden (Lov om forvaltning av naturens mangfold, 19.6.2009 nr. 100). Principen är att ersättning betalas endast för skador på egendom som används för näringsverksamhet (med undantag för skador på häst och hund).

Också i Norge har förebyggande åtgärder och begränsning av skador prioriterats. I Norge beviljas lokalsamhällen och övriga grupper särskilda bidrag för åtgärder som förebygger skador som stora rovdjur orsakar på betande produktionsdjur samt för åtgärder som minskar konflikter. På områden som vitkindad gås och spetsbergsgås använder som betesmark under sin flyttning beviljas särskilt bidrag för upprätthållandet.

I Danmark kan statliga bidrag för ersättning av skador och för förebyggande åtgärder beviljas enbart för sådana skador på boskap som orsakats av varg. Ersättning beviljas till fullt belopp och ingen självrisikandel finns. Därför är skyddsjakt den viktigaste metoden för att förebygga och begränsa skador.

I naturvårdslagen i Estland (Looduskaitseadus, 21.4.2004) föreskrivs det om ersättning av skador som orsakats av vilda djur samt om bidrag för att förebygga skador som dessa orsakat. Enligt lagen ersätts delvis skador som orsakats av gråsäl, vikarsäl, brunbjörn, varg, lo, flodiller, havsörn, fiskgjuse och flyttande trana, svan och gås samt kostnader för åtgärder för att förebygga skador som dessa arter orsakar. Skador på byggnader, lösöre (exkl. fiskeutrustning) och trädbestånd samt skador som orsakats av storskarv, hjortdjur och fladdermöss har lämnats utanför bidragens tillämpningsområde. Ersättningarna kan grunda sig antingen på en kalkylerad uppskattning (t.ex. de skador som fiskgjusen orsakat på fiskodlingsanstalten) eller på de faktiska kostnaderna.

Gemensamt för regleringssystemen i Sverige, Norge, Danmark och Estland är att förebyggande åtgärder prioriteras i förhållande till betalning av ersättningar. I alla dessa länder har ersättningsförfarandet dessutom i betydande utsträckning avgränsats när det gäller de arter som orsakar skador eller de krav som ersättningsmottagarna ska uppfylla. Finlands nationella regleringssystem skiljer sig från systemen i Sverige, Norge, Danmark och Estland såtillvida att artskyddet och utnyttjandet av arter har delats upp mellan naturvårdslagens respektive jaktlagens tillämpningsområde. Likaså finns det två lagar där det föreskrivs om ersättning av skador orsakade av arter. Bestämmelser om ersättningar som betalas för skador orsakade av viltarter och icke fredade arter finns i viltskadelagen, och avsikten är att i enlighet med propositionen föreskriva om ersättningar för skador orsakade av fridlysta arter.

6 Remissvar

Utlåtanden begärdes av 61 instanser via tjänsten utlåtande.fi mellan den 30 september och den 4 november 2020. Sammanlagt gavs 41 utlåtanden. Utlåtanden gavs av finansministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, BirdLife Finland rf, NTM-centralernas samt TE-byråernas utvecklings- och förvaltningscenter, NTM-centralen i Södra Österbotten, NTM-centralen i Södra Savolax, NTM-centralen i Tavastland, NTM-centralen i Sydöstra Finland, Centralförbundet för Fiskerihushållning rf, Mellersta Österbottens förbund, Kitee stad, Lapplands förbund, Liperi kommuns landsbygdstjänster, Luonnonsuojeluliitto Tapiola, Österbottens förbund, NTM-centralen i Lappland, Pihvikarjaliitto, Naturresursinstitutet, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, MTK–Pohjois-Karjala, MTK–Kaakkois-Suomi, Forststyrelsen, Jari Myllykoski, Natur och Miljö, Renbeteslagsföreningen, NTM-centralen i Birkaland, NTM-centralen i Norra Savolax, NTM-centralen i Norra Karelen, NTM-centralen i Norra Österbotten, Livsmedelsverket, sametinget, Suomen ammattikalastajaliitto SAKL – Finlands Yrkesfiskareförbund FYFF ry, Finlands Kommunförbund rf, Finlands naturskyddsförbund rf, Suomen Metsästäjälitto – Finlands Jägarförbund ry, Miljörättsliga Sällskapet i Finland rf, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf, samarbetsområdet för landsbygdsförvaltningen i Fjäll-Lappland, NTM-centralen i Egentliga Finland samt WWF Finland. Begäran om utlåtande publicerades i tjänsten utlåtande.fi.

Allmänt taget uppfattades propositionen som angelägen med tanke på främjandet av den biologiska mångfalden och den generella acceptansen för skyddet av fridlysta djur. Möjligheten att betala bidrag för förebyggande av skador sågs som särskilt viktig. Vidare ansåg remissinstanserna att propositionen förbättrar de skadelidandes rättsskydd och gör att regleringen motsvarar EU:s regler om statligt stöd. I utlåtandena fördes det fram vissa behov av ändringar, bland annat i fråga om EU:s reglering om statligt stöd och omständigheter som gäller förfarandet. Ändringsbehov påpekades särskilt beträffande grunderna för ersättning för skador på odling, och det föreslogs att skador på byggnader skulle uteslutas ur lagens tillämpningsområde. Med anledning av remissvaren genomfördes de ovannämnda ändringsförslagen, och i paragraferna gjordes ett stort antal huvudsakligen tekniska ändringar och korrigeringar. Utöver detta fogades till den föreslagna 12 § ett bemyndigande att utföra förordning. Med stöd av bemyndigandet får närmare bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av bidrag utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 Specialmotivering

1 kap. Allmänna bestämmelser.

1 §. Lagens syfte. Enligt 1 punkten är förebyggande av skador lagens primära syfte i förhållande till ersättning av skador, det syfte som nämns i 2 punkten. En förutsättning för ersättning av skador är ändå att endast rimliga skadeförebyggande åtgärder genomförs.

Att de skadeförebyggande åtgärderna är primära konkretiserar de grundläggande miljö rättigheterna i 20 § 1 mom. i grundlagen, där det föreskrivs att var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet.

Syftet med att betala ersättningar, stöd och bidrag är enligt 1 § 3 punkten att främja artskyddet och enligt 4 punkten att öka acceptansen för naturvård. Skadorna är mer acceptabla om staten stöder det ekonomiska bortfall som skadorna föranleder eller bidrar till förebyggande av skador. På så sätt är det möjligt att genom lagen främja också en sammanjämkning av bedrivandet av vissa näringar och naturvärden.

2 §. Tillämpningsområde. Lagen innehåller bestämmelser om förebyggande och ersättning av materiella skador orsakade av djur som har fridlysts genom naturvårdslagen eller med stöd av den.

Till lagens tillämpningsområde hör de grunder och förfaranden som ska iakttas vid beviljande av medel ur anslag i statsbudgeten för att förebygga och ersätta skador orsakade av fridlysta djur. Vidare omfattar bestämmelsen ersättningar som hör till tillämpningsområdet för miljöministeriets beslut om bidrag för att ersätta skador förorsakade av fridlysta sällsynta djur och statsrådets förordning om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen.

Avsikten är inte att lagens tillämpningsområde ska breddas utöver de nuvarande förordningarnas tillämpningsområde och tillämpningspraxis. Inom tillämpningsområdet för den föreslagna regleringen blir det fråga om att bedriva jordbruk samt fiskeri- och renhushållning. I propositionen föreslås dessutom att obetydliga och sedvanliga skador och olägenheter ska uteslutas ur tillämpningsområdet för regleringen. Sådana kan vara skador på hushållsodlingar, sedvanliga skador i ekonomiskogar som vilda djur orsakar eller det normala ansvar för byggnadsunderhåll som fastighetsägare har. Dessutom avgränsas lagens tillämpningsområde i fråga om de arter som orsakar skada. Tillämpningsområdet följer det som anges i 15, 21 och 26 § i denna lag, och bestämmelserna avses inte bli utsträckta till andra djurarter eller skadeklasser.

3 §. Tillämpning av Europeiska unionens lagstiftning om statligt stöd. Paragrafen innehåller en allmän bestämmelse om tillämpning av Europeiska unionens regler om statligt stöd.

Om ersättning, stöd eller bidrag beviljas ett företag, ett offentligt samfund eller någon annan sammanslutning som bedriver ekonomisk verksamhet, ska Europeiska unionens rättsakter om statligt stöd tillämpas. För att företag ska kunna beviljas finansiering behöver kommissionen ha fattat ett beslut om godkännande. Europeiska unionens sektorspecifika rättsakter ska tillämpas. Dessa är i fråga om skador på odling Europeiska unionens riktlinjer för statligt stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden 2014–2020 (nedan riktlinjerna för statligt stöd inom jordbrukssektorn, 2014/C 204/01) och i fråga om skador på fiskodling förordningen om de minimis-stöd för fiskeri och vattenbruk.

Renhushållning hänförs till jordbruk, så de tillämpliga villkoren är i princip desamma som vid skador på jordbruk, men riktlinjerna för statligt stöd inom jordbrukssektorn lämpar sig inte för det revirbaserade ersättningssystemet i fråga om kungsörnar. Därför föreslås artikel 213 (Nationellt stöd för renar i Finland och Sverige) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter bli tillämpad på skador på renhushållningen som kungsörnar orsakar. Fastän de stöd som avses i artikeln är befriade från de statliga stödförfarandena förutsätter förfarandet ändå överläggning med kommissionen och ett uttryckligt beslut av kommissionen.

Eftersom reglerna om statligt stöd, vilka utgör propositionens rättsliga grund, är på väg att revideras kommer behövliga ändringar i de i propositionen angivna grunderna för att bevilja ersättning, stöd och bidrag att göras i det skede då de nya reglerna är kända.

I 3 mom. finns ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning. Genom förordning får det utfärdas närmare bestämmelser om beviljande, förutsättningar för beviljande, begränsning, utbetalning och användning av sådan finansiering som är förenlig med Europeiska unionens lagstiftning om statligt stöd och med den gemensamma jordbrukspolitiken samt närmare bestämmelser om stödmottagarens skyldigheter.

4 §. Definitioner. Paragrafen innehåller definitioner av begrepp som används i lagen.

Enligt 1 punkten avses med fridlysta djur vilda fåglar och däggdjur som är fridlysta med stöd av 37 och 38 § i naturvårdslagen.

I 2–4 punkten delas för tydlighetens skull den finansiering som beviljas av statsmedel in i bidrag, ersättningar och stöd.

I 2 punkten definieras bidrag som finansiering enligt prövning som beviljas av statsmedel för att förebygga skador. Bidrag kan beviljas inom ramen för ett anslag som årligen tas in i statsbudgeten. Med bidrag avses i 5 § i statsunderstödslagen avsett specialunderstöd som kan beviljas bland annat för ett försöks-, start-, forsknings- eller utvecklingsprojekt eller något annat projekt med begränsat syfte.

Enligt 3 punkten avses med ersättning finansiering enligt prövning som beviljas skadelidande av statsmedel och betalas inom ramen för tillgängliga anslag. Ersättning avses bli beviljad för skador på odling och djur. Ersättning kan beviljas inom ramen för ett anslag som årligen tas in i statsbudgeten.

Enligt 4 punkten avses med stöd kalkylerad finansiering enligt prövning som beviljas av statsmedel för att ersätta skador som kungsörnar orsakar renhushållningen och skador som fiskgjusar orsakar fiskerihushållningen. Syftet med stödet är att ersätta ett kalkylerat inkomstbortfall till följd av skador som dessa fridlysta djurarter orsakar. Stöd kan beviljas inom ramen för ett anslag som årligen tas in i statsbudgeten.

2 kap. Myndigheterna och deras uppgifter

5 §. Miljöministeriets uppgifter. Enligt den föreslagna paragrafen svarar miljöministeriet för den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av verksamhet som avses i denna lag. Med stöd av bestämmelsen kan ministeriet meddela tillämpningsanvisningar som gäller lagens tillämpning och tillhandahålla annan informationsstyrning.

6 §. Närings-, trafik- och miljöcentralens uppgifter. I paragrafen föreskrivs att närings-, trafik- och miljöcentralen (NTM-centralen) inom sitt verksamhetsområde är den statliga myndighet som avses i denna lag.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska NTM-centralen inom sitt verksamhetsområde främja förebyggandet av skador som orsakas av fridlysta djur.

Enligt 2 punkten ska NTM-centralen svara för behandlingen och avgörandet av skadeanmälningar och ersättnings-, stöd- och bidragsansökningar samt begäranden om omprövning av dem.

Enligt 3 punkten ska NTM-centralen sköta verkställighetsuppgifter som anknyter till ersättning, bidrag och stöd samt sköta den rådgivning, styrning, information och övervakning som anknyter till dem. NTM-centralens rådgivningsskyldighet inbegriper också en skyldighet att informera om möjligheten att söka bidrag, ersättning och stöd, om ansökningsförfarandena samt om förutsättningarna och villkoren för beviljande av bidrag. Spridningen av information om bidrag, ersättning och stöd avses omfatta åtminstone informationsspridning via det allmänna datanätet på myndighetens webbplats, i praktiken alltså på närings-, trafik- och miljöcentralens webbplats. Vid behov kan information spridas också via andra kommunikationsmedel. Övervakningsuppgifterna fördelas mellan NTM-centralerna och UF-centrerna. NTM-centralerna ska t.ex. övervaka statsbidragsbeslut, något som förutsätter naturvetenskaplig specialsakkunskap. Denna övervakningsuppgifts betydelse accentueras t.ex. i situationer där syftet med ett bidragsbeslut inte nås.

I 2 mom. föreskrivs att den NTM-central inom vars område en skada inträffar är behörig myndighet. För NTM-centralen i Lappland föreskrivs en parallell behörighet att besluta om stöd med anledning av kungsörnars häckning och för NTM-centralen i Mellersta Finland om parallell behörighet att besluta om stöd med anledning av fiskgjusars häckning. Här ingår även behörighet att besluta om bidrag som beviljas för att förebygga sådana skador.

7 §. Närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenters uppgifter. I paragrafen föreskrivs om uppgifterna för närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter (UF-centret).

Bestämmelser om UF-centrets uppgifter finns i 3 a § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna (897/2009). UF-centret föreslås sköta de i 12, 19, 21 och 22 § i statsunderstödslagen angivna uppgifter som hänför sig till utbetalning, återkrav och avbrytande av utanordningen av bidrag som det föreskrivs om i 10 § i denna lag. UF-centret ska jämsides med den behöriga NTM-centralen sköta också statsbidragsmyndighetens övervakningsuppgifter som avses i statsunderstödslagen. Den övervakning som UF-centret utför kommer i huvudsak att ske i form av efterföljande kontroll i samband med utanordning. Den avser utanordningsbeslutet och tekniska omständigheter som hänför sig till utanordningen, t.ex. att verifikaten är lämpliga.

8 §. Forststyrelsens uppgifter. I paragrafen föreskrivs att Forststyrelsen årligen ska utreda kungsörnarnas häckningssituation och ungrproduktion för uträkning av koefficienter för reviren. Dessutom ska Forststyrelsen utreda och vid behov uppskatta antalet kungsörnsrevir som sträcker sig över gränsen mellan Finland och Norge, Sverige eller Ryssland.

9 §. Den kommunala myndighetens uppgifter. I paragrafen föreskrivs det om den kommunala myndighetens uppgifter.

I 1 mom. föreskrivs att den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten ska konstatera och värdera skador på odling. Skador bör konstateras och värderas omedelbart efter att den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten har informerats av den skadelidande om skadan. Den kommunala myndigheten ska därutöver vad dess egna uppgifter beträffar styra och främja verkställigheten och tillämpningen av bidrag, ersättningar och stöd genom rådgivning och styrning.

Enligt 2 mom. är landsbygdsnäringsmyndigheten på skadefallsorten behörig kommunal myndighet på motsvarande sätt som i 6 § 2 mom. föreskrivs om NTM-centralen.

3 kap. Bidrag för förebyggande av skador

10 §. Bidragets ändamål. Enligt paragrafen kan bidrag beviljas för åtgärder med syftet att minska följderna av skador som orsakas av fridlysta djur samt lindra riskerna i samband med dem. Bidrag kan beviljas för åtgärder som förebygger skador på odling, byggnader och djur samt skador som kungsörnar orsakar renhushållningen och fiskgjusar orsakar fiskodlingsanstalter.

Bidraget är avsett för anskaffning av varor och tjänster, för arbetskostnader i samband med förebyggande, för forskning och för utvecklingsarbete. Varor som hänför sig till förebyggande kan vara t.ex. utrustning för att passivt fördriva fridlysta fåglar och material som behövs för renarnas kalvningshägn samt tjänster, t.ex. aktiv störning av fåglar med hjälp av hundar.

11 §. Bidragssökande. Enligt paragrafen kan bidrag för åtgärder som förebygger skador på odling och djur orsakade av fridlysta arter samt bidrag för åtgärder som förebygger skador som kungsörnen orsakar renhushållningen och skador som fiskgjusen orsakar fiskodlingsanstalter

beviljas fysiska personer, företag och andra sammanslutningar, med undantag för statliga bokföringsenheter. Med andra sammanslutningar avses t.ex. föreningar, stiftelser, renbeteslag och kommuner.

Enligt 2 mom. utesluts företag ur tillämpningsområdet för bidrag som betalas för åtgärder för förebyggande av sådana skador på byggnader som orsakas av fridlysta arter. Därmed kan bidrag för åtgärder som förebygger skador på byggnader beviljas fysiska personer och andra sammanslutningar, med undantag för statliga bokföringsenheter. Uteslutningen grundar sig på EU:s regler om statligt stöd, vilka utgör en rättslig grund för att bevilja bidrag för förebyggande av skador endast till företag som bedriver verksamhet inom primär jordbruksproduktion. Av likabehandlingsskäl är det dock motiverat att alla företag utesluts ur tillämpningsområdet för nämnda bidrag.

Bidrag kan sökas också gemensamt, varvid det till ansökningshandlingarna för att visa rätt att föra talan ska fogas ett bevis på bemyndigandet, exempelvis i form av en fullmakt. Bestämmelser om givande av fullmakt finns i 2 kap. i lagen om rättshandlingar på förmögensrättens område (228/1929).

12 §. Förutsättningar för beviljande av bidrag. NTM-centralens avgörande om beviljande av bidrag ska grunda sig på en helhetsprövning i förhållande till syftet med bidraget. När förutsättningarna för att bevilja bidrag prövas är det centralt att de åtgärder som bidraget riktas till enligt en helhetsbedömning minskar följderna av skador som fridlysta djur orsakar och lindrar de risker som hänför sig till dem. Det är dessutom möjligt att vid helhetsprövningen beakta åtgärdernas praktiska genomförbarhet och kostnadseffektivitet.

En förutsättning för att bevilja bidrag är att den finansiering som behövs ingår i statsbudgeten och att miljöministeriet har anvisat närings-, trafik- och miljöcentralen den finansiering som behövs. Bidraget kan täcka kostnaderna helt eller delvis. Bidraget fråntar inte skadelidande den i 14 § 3 mom. föreskrivna skyldigheten att med alla rimliga och till buds stående medel försöka förhindra att skadan uppkommer eller förvärras. Beviljandet av bidrag är inte kopplat till om sökanden har ansökt om eller beviljats ersättning för skador på odling och djur eller stöd för skada som kungsörnar orsakar renhushållningen och skada som fiskgjusen orsakar fiskodlingsanstalter.

En förutsättning för att bevilja bidrag är att bidragsmottagaren inte får annan överlappande offentlig finansiering för samma åtgärd. Med annan offentlig finansiering avses andra av offentliga medel beviljade bidrag eller stöd som har anvisats för samma åtgärd. Sådana kan vara t.ex. de på landsbygdsprogrammet baserade miljöavtal som ingår i systemet för miljöersättning.

I 2 mom. föreslås ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning. Vissa närmare bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av bidrag som följer av Europeiska unionens rättsakter om statligt stöd och om bidragsmottagarens skyldigheter får utfärdas genom förordning.

13 §. Bidragets storlek. Paragrafen innehåller bestämmelser om storleken på det bidrag som beviljas.

Enligt denna paragraf bestäms bidragets storlek utifrån kostnaderna inklusive mervärdesskatt för varan eller tjänsten. Bidragets storlek baserar sig emellertid på kostnaderna exklusive mervärdesskatt, om anskaffningen anknyter till verksamhet som berättigar företag eller kommuner till avdrag eller återbäring.

Det tillåtna maximibeloppet av bidrag som beviljas andra än företag för förebyggande av skada på odling, djur och byggnader föreslås vara 100 procent av de godkända kostnaderna.

Om bidrag beviljas ett företag eller en annan sammanslutning som bedriver ekonomisk verksamhet ska vid vissa begränsningar beträffande de godtagbara kostnaderna som följer av Europeiska unionens rättsakter om statligt stöd iakttas. Beroende på bidragets ändamål är det fråga om antingen riktlinjerna för statligt stöd inom jordbrukssektorn eller investeringsstöd inom tillämpningsområdet för förordningen om de minimis-stöd för fiskeri och vattenbruk.

Det tillåtna maximibeloppet av bidrag som beviljas företag för förebyggande av skador på odling föreslås vara 80 procent av de godkända kostnaderna. Beloppet kan emellertid höjas till 100 procent, när det är fråga om en åtgärd som fler än en bidragsmottagare genomför tillsammans. Motsvarande maximibelopp om 80 procent i samband med godkända bidrag avses av likabehandlingsskäl bli tillämpat förutom på skador på odling också på andra skadeklasser och sektorer. Enligt förordningen om de minimis-stöd för fiskeri och vattenbruk kan sammanlagt 30 000 euro per företag beviljas i både stöd och bidrag under tre beskattningsår.

4 kap. Ersättningar för uppkomna skador

14 §. Allmänna förutsättningar för beviljande av ersättning. I paragrafen föreskrivs om de förutsättningar under vilka ersättning kan betalas för skador på odling och djur.

Enligt 1 mom. ska ersättning betalas för skador som är en direkt följd av ett skadefall. Detta begränsar ersättningarna till att gälla den första skadan i kedjan av orsak och verkan. Som direkt följd av ett skadefall kan betraktas t.ex. att ett produktionsdjur dödas eller skadats av en rovfågel. Ersättning kan i detta fall betalas enligt det förlorade husdjurets verkliga värde, eller så kan veterinärkostnaderna för vård av det skadade djuret ersättas. De ersättningsgilla veterinärkostnaderna kan dock inte överstiga djurets verkliga värde. Ersättning betalas inte heller för en eventuell indirekt skada, t.ex. bortfall av avkastning som djuret ger eller minskning av avkastningen. Ett undantag från huvudregeln att direkta skador är ersättningsgilla utgör vissa indirekta skador som grundar sig på EU:s reglering om statliga stöd. Med kostnader för indirekta skador avses t.ex. kostnader för kompletterings- och nyodling samt för anskaffning av köpt foder.

Enligt 2 mom. beaktas vid beräkning av ersättningsbeloppet som avdrag de ersättningar som på basis av annan lagstiftning eller försäkring fås på grund av skadefallet. Detta förhindrar överkompensation, alltså en situation där ersättningsbeloppet överstiger skadans värde. Enligt momentet kan dessutom ersättning inte betalas, om annan finansiering som betalas av offentliga medel har beviljats för samma åtgärd. Det kan vara fråga om t.ex. stödordningar som ingår i EU:s gemensamma jordbrukspolitik och genom vilka skördebortfall till följd av åtgärder vilka ingår i stöd villkor ersätts. En eventuell överkompensationssituation bör undersökas från fall till fall utgående från stödordningen i fråga och villkoren för den.

I 3 mom. preciseras lagens syfte när det gäller att förebygga skador. I riktlinjerna för statligt stöd inom jordbrukssektorn (punkt 1.2.1.5) finns bestämmelser om stöd villkor enligt vilka stöd-mottagarna ska förutsättas vidta rimliga förebyggande åtgärder för att minimera skador. Samma utgångspunkt bör tillämpas också i fråga om ersättningar för skador på djur för att näringarna ska behandlas jämlikt. Utgångspunkten bör dessutom vara att ersättning inte ska beviljas, om den skadelidande redan har fått ersättning för en uppkommen skada men åtgärder för att förhindra motsvarande skador inte har vidtagits.

Målet att förebygga skador utesluter inte målet att ersätta skador. Förebyggande är inte en ovillkorlig förutsättning för att ersätta skador, eftersom vissa skador kan vara oförutsebara, varvid de inte kan förebyggas.

Den som lidit skada ska med alla rimliga och till buds stående medel försöka förhindra att skador uppkommer eller förvärras. När det bedöms huruvida de skadeförebyggande åtgärderna är rimliga ska hänsyn tas till sannolikheten för risken att fridlysta djur orsakar skador i det berörda området.

Som exempel på rimliga förebyggande åtgärder för att förhindra eller minska skador på odling kan nämnas skador som fåglar orsakar på hö- eller foderbalar. Skador på balar kan man förebygga genom att placera balarna t.ex. intill vägar eller i närheten av driftscentrumet eller genom att skydda balarna med ett skyddsnät eller en presenning för att undvika skador eller minska skadorna.

För att förebygga skador på ren är det möjligt att intensifiera övervakningen av renkalvningsområden i områden där rovdjur rör sig. Att hålla renar i hägn om vintern är också ett sätt att minska skadorna.

Längs fåglarnas flyttvägar är det en stor utmaning eller rentav omöjligt att förebygga skörde-skador som vissa fågelarter åstadkommer på odlingar eftersom fåglarna är många och skadorna är både omfattande och regelbundet återkommande men samtidigt svåra att förutse. Skadeförebyggande åtgärder kan inte anses vara rimliga där.

Det gäller dessutom att lägga märke till att bidrag som avses i 10–12 § inte frångår ersättningsmottagarna skyldigheten enligt 3 mom. att på eget initiativ försöka förhindra att skadan uppkommer eller förvärras.

I 4 mom. föreskrivs att ersättning kan vägras eller sänkas, om den skadelidande har medverkat till att den skada som anges i ersättningsansökan har uppkommit eller förvärrats eller utan godtagbar orsak har förbjudit vidtagandet av åtgärder som skulle ha kunnat förhindra skadans uppkomst eller att skadan förvärras.

15 §. *Skador som ersätts samt ersättningsmottagare.* Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeklasser som ersättningssystemet omfattar samt om ersättningsmottagarna inom varje skadeklass.

I 1 mom. föreskrivs om skador på odling som fridlysta djur orsakar och om mottagarna av ersättning för sådana skador. Enligt det föreslagna 1 mom. kan skada som fridlysta djur orsakat på åker, trädgård, plantskoleodling och växande skörd där samt på bärgad skörd ersättas som skada på odling. Betalningen av ersättning för skador på odling är begränsad till företag, oberoende av företagsform, som bedriver verksamhet inom primär jordbruksproduktion. Enligt denna paragraf är det inte möjligt att ansöka om ersättning för sådana skador på odling som drabbar fysiska personers hushållsodlingar. Olägenheter som drabbar hushållsodlingar kan anses vara sedvanliga och i fråga om dem kan det åläggas en toleransförpliktelse som följer redan av de grundläggande miljörättigheterna och gäller en störnings- och skadesituation som är att betrakta som rimlig. Om skörd inte heller annars går att bärga, t.ex. på grund av väderförhållandena, betalas inte ersättning med stöd av denna lag. Ersättningsgill är dock en skada som orsakas av fridlysta djur, om det på grund av skadan inte längre är ändamålsenligt att bärga skörd.

I 2 mom. föreslås bli föreskrivet om skador som fridlysta djur orsakat produktionsdjur eller husdjur och om mottagarna av ersättning för sådana skador. Bestämmelser om kalkylerade stöd som betalas för skador som kungsörnar orsakar renar finns i 5 kap. I vissa situationer kan dock ersättning med stöd av 18 § 1 mom. 2 punkten beviljas för sådana skador på djur som orsakats av kungsörnar.

I 3 mom. föreslås att ersättning för sådana skador på djur som fridlysta djur orsakat betalas till fysiska personer, företag oberoende av företagsform som bedriver verksamhet inom primär jordbruksproduktion och renbeteslag.

16 §. Allmänna grunder för ersättningens storlek. Paragrafen innehåller bestämmelser om de allmänna grunderna för ersättningens storlek.

I 1 mom. föreskrivs om ett förbud mot överkompensation av skadad egendom. Syftet är att fastställa att den skadade egendomens verkliga värde utgör ett tak för ersättningen.

I 2 mom. föreskrivs att rimliga skadevärderingskostnader som den som söker ersättning har betalat och som är behövliga för att utreda skadan är ersättningsgilla. Med värderingskostnader avses t.ex. en avgift som kommunen eller rovdjurskontaktpersonen tar ut för att konstatera och värdera en skada. Därmed ersätts kommunernas kostnader för arbetet i enlighet med finansieringsprincipen.

Enligt 3 mom. är en av utgångspunkterna för ersättningssystemet att staten, när förutsättningarna är uppfyllda, betalar ersättning till skadelidande för betydande skador som orsakats av fridlysta djur. Som betydande skada betraktas i alla skadeklasser att de uppkomna skadornas sammanräknade belopp överstiger 170 euro per kalenderår. Enligt momentet kan det anses att ett ersättningsbelopp som är mindre än 170 euro är obetydligt och omfattas av skyldigheten för skadelidande att tolerera störnings- och skadesituationer som är att betrakta som rimliga. Värderingskostnader avses inte ingå i den föreslagna minimiersättningen 170 euro. Behandlingen av ersättningsärenden ger upphov till administrativa kostnader, därför är det med avseende på statsfinanserna inte rationellt att betala ersättningar som understiger minimibeloppet. Dessutom kan kostnaderna för att värdera en skada vars belopp är litet överstiga värdet av den egentliga skadan. Eftersom ersättningar för skador som orsakats av fridlysta djur kan beviljas inom ramen för ett anslag som tas in i statsbudgeten årligen ska ersättningen av skador begränsas till skador som har en faktisk betydelse för den skadelidandes ekonomi.

17 §. Ersättningsgrunder för skador på odling. Paragrafen innehåller bestämmelser om ersättningsgrunderna för sådana skador på odling som orsakas av fridlysta djur.

Enligt 1 mom. kan som skada på odling ersättas högst ett belopp som motsvarar det verkliga värdet av den förlorade skörden (skördeskada) samt högst ett belopp som motsvarar det verkliga värdet av de skadade trädgårds- och plantskoleväxterna. Med skördeskada avses en kvantitativ skada som drabbar skörd. Ersättning för skördeskada kan betalas också om fridlysta djur har orsakat skörden en sådan skada att skörden på grund av sin försämrade kvalitet inte duger för det tilltänkta användningsändamålet.

I 2 mom. föreskrivs om grunderna för bestämmande av värdet av en skada på odling. Utgångspunkten är att värdet av skador på odling bestäms utgående från föreskrifter som Livsmedelsverket årligen med stöd av 10 § 2 och 3 mom. i viltskadelagen meddelar om normskördar och priser per enhet som ska användas vid ersättning av skador på odling som orsakats av hjort- och rovdjur.

Livsmedelsverkets föreskrifter inbegriper normskördar och priser per enhet för växtarter som ska användas vid värderingar av skador på odling. Enligt 10 § 2 mom. i viltskadelagen fastställs priserna per enhet så att de motsvarar de genomsnittliga försäljningspriserna under skördeåret i fråga. Med en växtarts normskörd avses den genomsnittliga årsskörd per arealenhet som fås från normskördeområdet. Normskörden är det aritmetiska medelvärdet av skördemängderna under de fem år som föregår skådeåret. Vid beräkningen av medelvärdet beaktas inte den största och den minsta skörden. Enligt 10 § 3 mom. i viltskadelagen beräknas värdet av en växtarts

normskörd genom att det pris per enhet som enligt Livsmedelsverkets föreskrift fastställts för växtarten i fråga används som koefficient.

Kompletterings- och nyodling kan i vissa situationer behövas till följd av en skada på odling som orsakats av ett fridlyst djur. Enligt 3 mom. kan som skada på odling ersättas också kostnader för nödvändig kompletterings- och nyodling på en skadeareal. Vid beräkning av ersättningen för nödvändig kompletterings- och nyodling ska behövliga material- och arbetskostnader beaktas. Sökanden ska i samband med ersättningsansökan lämna uppgift om de ersättningsgilla kostnader som är nödvändiga och som faktiskt uppkommit för sökanden.

Ersättningen för indirekta kostnader uppgår dock till högst 80 procent av det sammanlagda kostnadsbeloppet. Detta grundar sig särskilt på EU:s reglering om statligt stöd. Med indirekta kostnader avses t.ex. kostnader för kompletterings- och nyodling samt för anskaffning av köpt foder. Eftersom det pris per enhet som används som grund för ersättningen har bestämts så att det motsvarar det genomsnittliga försäljningspris som fått under skördeåret i fråga avdras från ersättningen dessutom sådana inbesparade kostnader som inte är en direkt följd av skadefallet och som ersättningstagaren skulle ha haft även annars. Inbesparade bärgningskostnader är ett exempel på sådana kostnader som ska dras av från de sammanlagda kostnaderna.

Ersättningsbeloppet får i inget som helst fall överstiga skadans faktiska värde. Syftet med detta är att säkerställa att det inte uppstår överkompensation, dvs. överlappande ersättning. För att undvika överkompensation är det i fråga om t.ex. ettåriga växter möjligt att ersätta antingen skördeskadan (med avdrag för inbesparade odlings- och bärgningskostnader) eller förnyad etablering av växtbeståndet, men inte båda två. Ett växtbestånd som etablerats på nytt ger en normal skörd vars värde täcker kostnaderna för nyetablering av den.

Med stöd av denna paragraf ska dock ersättning betalas för att växtbeståndet på vallar i flerårig växtföljd förstörts under en pågående växtföljd och för nyetablering av växtbeståndet i anslutning till det. I regel ska det anses att ersättningen för skörd av ett flerårigt växtbestånd som gått förlorat täcker kostnaderna för anskaffning av det köpta foder som behövs.

I vissa situationer kan det till följd av skador som är regionalt eller lokalt omfattande uppstå behov av att ty sig till köpt foder. I sådana situationer är det möjligt att utöver skördeskadan ersätta antingen nyetablering av växtbeståndet eller anskaffning av köpt foder (med avdrag för inbesparade odlings- och bärgningskostnader) utifrån de uppkomna anskaffningskostnaderna, men inte båda två. Eventuella bikostnader för anskaffning av köpt foder ingår från fall till fall i tillämpningsområdet för denna paragraf.

Vid behandling av ersättningsärendet ska myndigheten säkerställa att den till sitt förfogande har en utredning om skadans faktiska värde för att överkompensation ska undgå. För säkerställande av detta kan myndigheten t.ex. be sökanden lämna in tilläggsutredning om de uppkomna kostnaderna.

Enligt 4 mom. får närmare bestämmelser om ersättningsgrunderna för skador på odling utfärdas genom förordning av statsrådet.

18 §. Ersättningsgrunder för skador på djur. I paragrafen föreslås bli föreskrivet om ersättningsgrunderna för skador på djur.

Enligt 1 mom. 1 punkten kan som skada på djur ersättas högst det verkliga värdet av ett husdjur eller produktionsdjur som dödats eller som avlivats på grund av skada i enlighet med vad som föreskrivs i en med stöd av 11 § 2 mom. i viltskadelagen utfärdad förordning av jord- och skogsbruksministeriet om de verkliga värden som tillämpas vid ersättning för skador på djur.

Ersättning som avses i 1 mom. 1 punkten kan betalas också för en enskild skada som drabbat renhushållningen, om den har orsakats av någon annan fridlyst art än kungsörn. Ersättning kan enligt förslaget betalas också när det konstaterats att en kungsörn har dödat en enstaka ren i ett sådant renbeteslagsområde där det inte har konstaterats häckande kungsörn eller där det på häckning baserade stödet till renbeteslaget understiger den verifierade uppkomna skadan.

Enligt 1 mom. 2 punkten är det möjligt att ersätta 80 procent av veterinärkostnaderna för vård av skadade djur, dock högst till ett belopp som motsvarar djurets verkliga värde. I fråga om skador på djur gäller det att beakta de skyldigheter att förhindra och begränsa skador på produktions- och sällskapsdjur som följer av djurskyddslagstiftningen. Sådana skyldigheter är t.ex. skyldigheten enligt 10 § i djurskyddsförordningen (396/1996) att inspektera djurs kondition och hälsotillstånd samt välbefinnande minst en gång om dagen och vid behov oftare, samt skyldigheten enligt 3 § i statsrådets förordning om skydd av nötkreatur (592/2010) att bekämpa gnagare och andra skadedjur i djurstall.

Enligt 2 mom. avdras från ersättningsbeloppet det belopp till vilket produktionsdjuret kan utnyttjas på annat sätt, t.ex. slaktvärdet.

Enligt 3 mom. får närmare bestämmelser om ersättningsgrunderna för skador på djur utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 §. Anmälan om skada på odling och djur. Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken myndighet skador ska anmälas till och hur anmälan ska göras samt om innehållet i skadeanmälan.

Enligt 1 mom. är en förutsättning för att ersättningar ska beviljas är att sökanden har gjort en anmälan om skadan utan dröjsmål efter att ha upptäckt den. Uppgifter som ingår i skadeanmälningarna behövs för utredning av ärendet och uppföljning av skadeläget. Om skadeanmälan inte görs utan dröjsmål efter att skadan upptäckts, kan den som orsakat skadan inte identifieras tillförlitligt och inte heller kan skadans omfattning bedömas tillförlitligt. Till följd av anmälan har NTM-centralen möjlighet att meddela anvisningar dels för att förhindra att skadan förvärras, dels om hur ersättning söks.

Skadeanmälan ska göras till NTM-centralen. Anmälan anses ha lämnats in när den har anlänt till myndigheten. I anmälan ska ingå kontaktuppgifter till den skadelidande, uppgifter om skadeplatsen, vad som orsakat skadan och tidpunkten för skadan samt uppgifter om skadeobjektet och skadans omfattning. När det gäller andra skador än skador på odling ska NTM-centralen utan dröjsmål underrätta den i 20 § avsedda part som konstaterar och värderar skadan. I fråga om skador på odling ska den skadelidande anmäla skadan till den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten.

I 2 mom. föreslås ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning. Genom förordning får närmare bestämmelser om innehållet i skadeanmälan utfärdas.

20 §. Konstaterande och värdering av skador på odling och djur. I paragrafen föreslås det bli föreskrivet om myndigheter som är behöriga att utföra värdering och om andra sakkunniga som utför värderingar.

Enligt 1 mom. är en förutsättning för att ersättningar ska beviljas att skadan har värderats av en myndighet eller av en oberoende sakkunnig som den myndighet som beviljar ersättningen har godkänt. Om skadan inte konstateras och värderas tillförlitligt kan det hända att förutsättningarna för att betala ersättning inte uppfylls. I 1 mom. föreskrivs om en skyldighet för landsbygdsnäringsmyndigheten på skadefallsorten att konstatera och värdera skador på odling. Skador på djur kan konstateras och värderas av en ojävig sakkunnig som NTM-centralen har godkänt. Som

ojävida sakkunniga kan anlitas t.ex. den kommunala veterinären eller en rovdjurskontaktperson som utbildats för uppgiften. Med utredning avses en utredning om skadans storlek och omfattning som gjorts av landsbygdsnäringsmyndigheten eller av en av NTM-centralen godkänd värderare och som utförts i samband med att skadan konstaterats. Skadan ska konstateras och värderas utan dröjsmål efter det att myndigheten fått uppgift av den skadelidande om skadan och den som ska utföra värderingen har underrättats om skadan. När skadan konstateras så snabbt som möjligt är bedömningen av vad som har orsakat skadan och av skadans omfattning tillförlitligare. Om skadan inte konstateras och värderas tillförlitligt kan det hända att förutsättningarna för att betala ersättning inte uppfylls.

Enligt 2 mom. ska den som värderar skadan utarbeta en skriftlig redogörelse för skadans storlek och omfattning. Utredningen ska bifogas till ersättningsansökan, enligt 31 § 1 mom. 3 punkten.

Enligt 3 mom. kan kommunen ta ut en avgift för att konstatera och värdera skador på odling, byggnader eller djur. Avgiften får motsvara högst kommunens totala kostnader för prestationen. Grunderna för avgiften anges närmare i en taxa som antas av kommunen. Sökanden kan foga verifikatet över de till kommunen betalda värderingskostnaderna till sin ansökan; på så sätt får kommunerna i sista hand ersättning för arbetskostnaderna ur statsbudgeten i enlighet med finansieringsprincipen. Värderingskostnaderna ersätts dock bara i det fallet att ersättning beviljas med anledning av ersättningsansökan.

I situationer där skadans omfattning och storlek går att säkerställa först året efter skadefallet gäller utredningen i första skedet skadan, medan den kompletterande utredningen gäller skadans storlek, såsom konstateras nedan i samband med 31 §. Som exempel kan nämnas att en skada på odling som inträffar på hösten ofta förutsätter att skadan konstateras ännu på våren för att den slutliga skadan ska kunna utredas.

5 kap. Stöd med anledning av kungsörnens och fiskgjusens häckning

21 §. Grunder för stöd för renhushållningen med anledning av kungsörnens häckning samt mottagare av stödet. I paragrafen föreslås bli föreskrivet om ett stöd för renhushållningen med anledning av kungsörnens häckning som motsvarar det år 1999 införda systemet för ersättning av skador som kungsörnar orsakar renhushållningen. Begreppsmässigt benämns nu dock den finansiering som avses i kapitlet stöd, vilket motsvarar dess faktiska rättsliga betydelse, eftersom finansieringen inte baserar sig på enskilda skador, vilket är fallet med de ersättningar som behandlas ovan, utan på artens häckning. Stödet för renhushållningen avses bli begränsat till reviren för kungsörnar som häckar inom området för de renbeteslag som finns i renskötselområdet och till revir som delvis sträcker sig in på renbeteslagens områden. Stödet betalas till renbeteslag.

Enligt 2 mom. utfärdas närmare bestämmelser om det kalkylerade värdet av renar som kungsörnen använder som föda i sitt revir genom förordning av statsrådet. Med avvikelse från nuvarande praxis är det meningen att det kalkylerade värdet ska justeras först när det förändras med åtminstone 10 procent.

22 §. Stöd per revir för renhushållningen. Enligt paragrafen bestäms stödet för renhushållningen utgående från tre faktorer på motsvarande sätt som i den gällande statsrådsförordningen. Den första faktorn är det genomsnittliga antalet renkalvar som en kungsörn enligt forskningsrön använder som föda under ett år. Det ekonomiska värdet av kungsörnens byte får man genom att multiplicera antalet med den andra faktorn, dvs. det verkliga ekonomiska värdet av en renkalv. I den gällande statsrådsförordningen används uttrycket kalkylerad skada om detta. Den tredje faktorn i samband med stödet för renhushållningen är enligt den gällande förordningen en koeficient för respektive revir, som det föreskrivs om i 24 §.

Stödet per kungsörnsrevir för renhushållningen beräknas genom att det kalkylerade värdet av renar som kungsörnar använder som föda i sitt revir multipliceras med den i 23 § avsedda koefficient för reviret som bestäms på basis av kungsörnens häckningssituation och ungproduktion.

23. § Koefficienten för revir. I paragrafen föreslås att bestämmelserna om koefficienter för respektive revir ska motsvara de gällande bestämmelserna i statsrådsförordningen.

Stödet för renhushållningen i fråga om ett enskilt kungsörnsrevir beräknas genom att det kalkylerade värdet multipliceras med en koefficient för reviret som är ett när kungsörnsreviret är bebott. Ett revir anses vara bebott om man vid inspektion av bona upptäcker ett påbyggt bo som visar att en kungsörn är bosatt i reviret.

Koefficienten för ett revir är tre om man vid inspektion av bona upptäcker en eller flera ungar i boet. Genom den högre koefficienten beaktas det att kungsörnens fångstbehov tilltar i och med att mödrarna skaffar mat åt sina växande ungar. Att koefficienten för revir där det finns ungar är högre sporrar renägarna att för sin del se till att en lyckad kungsörnshäckning tryggs.

I 3 mom. uppräknas fjällrenbeteslagen i renskötselområdet, där koefficienten för både bebodda revir och revir där det finns ungar är högre. Genom den högre koefficienten beaktas det att kungsörnar använder renar som föda i större mängd i fjällområdet än i skogsområdet.

Bestämmelsen motsvarar den nuvarande regleringen också i fråga om revir som bara delvis finns inom renskötselområdet. Om ett bo finns i Finland, bestäms koefficienten enligt de grunder som anges ovan. Enligt 4 mom. är stödet för ett revir som sträcker sig in på renskötselområdet i Finland men vars bo ligger på en annan stats territorium alltid lika stort som för ett bebott revir. Partiellt stöd betalas för ett kungsörnsrevir som sträcker sig över renskötselområdets sydgräns. I princip är stödbeloppet hälften av ersättningen per revir, men det är möjligt att avvika från detta när renbeteslaget och Forststyrelsen, vilken inspekterar bon, gemensamt förordar ett undantag, särskilt när reviret huvudsakligen finns inom renskötselområdet.

24 §. Betalning av stöd till renbeteslag. Enligt paragrafen ska bestämmelsen som gäller stödmottagare i huvudsak motsvara den gällande bestämmelsen. Med avvikelse från den nuvarande regeln föreslås stödet bli betalat till renbeteslaget på ansökan och omfatta alla kungsörnsrevir i renbeteslagets område. Renbeteslagsföreningen kan göra en samlad ansökan för alla renbeteslagsräkning. Om ett kungsörnsrevir sträcker sig över flera renbeteslagsområden, fördelas stödet per revir mellan renbeteslagen. Om en del av dessa renbeteslag är skogsrenbeteslag medan en annan del är fjällrenbeteslag, är koefficienten för reviret högre i hela reviret. Utgångspunkten är att stödet fördelas jämnt mellan de renbeteslag vars område reviret sträcker sig till, men renbeteslagen kan också komma överens sinsemellan om en annan fördelning och underrätta NTM-centralen om den.

25 §. Ersättning för öronmärkta renar. Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning till renägare av ersättning för öronmärkta renar.

I en situation där en kungsörn bevisligen dödar en enskild renägars öronmärkta ren har renägaren om hen så önskar rätt att få ersättning för renen från renbeteslaget. Även om bestämmelsen enligt uppgift från Renbeteslagsföreningen inte har tillämpats föreslås den stå kvar i sin gällande form.

Bestämmelsen föreslås bli kompletterad så att i situationer där ingen kungsörnshäckning konstateras i ett renbeteslags område under häckningssäsongen eller där det stöd som ska betalas till renbeteslaget med anledning av häckning inte täcker den skada som en renägare har lidit ska

renägaren ha rätt att ansöka om ersättning med stöd av 18 § för en öronmärkt ren som dödsats en av kungsörn eller som måste avlivas på grund av en skada som orsakats av en kungsörn.

26 §. Stöd för fiskerihushållningen med anledning av fiskgjusens häckning samt mottagare av stödet. I syfte att ersätta fiskodlingsanstalter för skador som fiskgjusar orsakar i och med att de fångar fisk föreslås ett stöd för fiskerihushållningen som påminner om det stöd som med anledning av kungsörnars häckning.

Enligt 2 mom. kan stödet betalas till företag inom fiskodlingssektorn.

27 §. Grunder för stöd för fiskerihushållningen. I paragrafen föreslås bli föreskrivet om grunderna för betalning av stöd för fiskerihushållningen.

Stöd för fiskerihushållningen föreslås bli betalat utgående från det kalkylerade värdet av odlad fisk som fiskgjusar använder som föda. Stödet bestäms på basis av fiskgjusens häckningssituation.

De vid beräkning av stödet för fiskerihushållningen använda häckningsuppgifterna i fråga om fågelarter som besöker en fiskodlingsanstalt avses grunda sig på Naturhistoriska centralmuseets fågeluppföljning eller på någon annan tillförlitlig sakkunnigbedömning. Fiskgjusens häckningssäsong är 120 dygn lång och indelas i ruvningsperioden (maj), boungeperioden (juni–juli) och flyggperioden (augusti). Fiskgjusen fångar odlad fisk under bounge- och flyggperioden. Andelen odlad fisk som ett fiskgjusepar och dess ungar använder under häckningssäsongen grundar sig på forskningsrön, och fiskarnas kalkylerade värde omfattar både fiskar som fågeln använder som föda och fiskar som den skadar vid fångsten. Under åren 1991–2020 har som värde använts 1,5 kg/dygn. Information som fås ur Naturresursinstitutets statistikdatabas skulle kunna användas som producentpris på fisk (euro/kg).

Det kalkylerade stödet för fiskerihushållningen bestäms utifrån hur långt borta från fiskodlingsanstalten fiskgjusen har sitt bo. Koefficienten för det kalkylerade värdet föreslås vara ett inom ett avstånd av 10 kilometer från fiskodlingsanstalten, och inom ett avstånd av 10–20 kilometer från fiskodlingsanstalten föreslås den vara 0,5. Om det finns flera fiskodlingsanstalter inom en häckande fiskgjuses fångstområde fördelas stödet jämnt mellan dem.

I 4 mom. föreslås ett bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning. Närmare bestämmelser om grunderna för beräkning av stödet för fiskerihushållningen får enligt bemyndigandet utfärdas genom förordning av statsrådet.

6 kap. Förfaranden för ansökan och beviljande

28 §. Ansökan om bidrag. Enligt 1 mom. ska bidrag sökas hos den behöriga NTM-centralen genom en skriftlig ansökan. Bidrag ska sökas innan den åtgärd som får bidrag påbörjas. Med detta avses att sökanden inte kan ansöka om bidrag, om åtgärderna redan har påbörjats. Kravet hänför sig till kraven i EU:s regler om statligt stöd, enligt vilka stödet ska ha en stimulanseffekt. Så anses inte vara fallet, om åtgärden har påbörjats innan stödet söks. På ansökan om bidrag tillämpas dessutom statsunderstödslagen, i vars 9 § det föreskrivs närmare om myndighetens skyldighet att informera och ge uppgifter.

Med stöd av det föreslagna 2 mom. kan NTM-centralen i vissa situationer fastställa en ansökningstid för bidraget. Ansökan kan också vara öppen hela tiden eller under en sådan tid som beviljandet av bidrag förutsätter.

Vid ansökan om bidrag tillämpas förvaltningslagen (434/2003) på utredningen av ett ärende till den del det inte föreskrivs om saken i den föreslagna lagen. Vid behov kan NTM-centralen med

stöd av 31 § i förvaltningslagen begära ytterligare utredningar av sökanden. Ansökan och den utredning som eventuellt begärts av sökanden med stöd av förvaltningslagen utgör grunden för att NTM-centralen får de uppgifter som den behöver för behandling av bidragsansökan och för beslutsprövningen. Den som ansöker om bidrag svarar för att uppgifterna är riktiga.

På ansökan om bidrag ska dessutom tillämpas lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003, nedan *lagen om elektronisk kommunikation*). Enligt 1 § i lagen om elektronisk kommunikation hör bland annat förvaltningsärenden till lagens tillämpningsområde. I 9 § i lagen om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om uppfyllande av krav på skriftlig form. Enligt bestämmelserna uppfyller också elektroniska dokument som sänts till en myndighet kravet på skriftlig form vid anhängiggörande och annan behandling av ärenden.

29 §. Bidragsansökan. Enligt 1 mom. ska bidragsansökan innehålla för beviljande av bidrag tillräckliga och behövliga uppgifter för behandling av bidragsansökan och prövning av beslutet. De uppgifter som ska anges i bidragsansökan uppräknas i 1–6 punkten. Bidragsansökan ska innehålla uppgifter om sökanden (namn och adress samt lägenhetsuppgifter och övriga kontaktuppgifter, personbeteckning eller eventuellt företags- och organisationsnummer), projektet eller åtgärden, bidragsbeloppet och kostnaderna samt annan offentlig finansiering eller de minimisstöd som beviljats. Vad kostnaderna beträffar ska i ansökan anges mervärdesskattens andel av kostnaderna, eftersom den som har rätt till mervärdesskatteåterbäring i annat fall kan få överkompensation. Med annan offentlig finansiering avses andra understöd, bidrag eller stöd som beviljats av offentliga medel och som anvisats för samma åtgärd. Bidragssökanden ska dessutom uppges alla erhållna de minimisstöd för det innevarande beskattningsåret och de två föregående beskattningsåren, om det är fråga om en ansökan om de minimisstöd. Vidare ska i bidragsansökan anges uppgifter om andra väsentliga omständigheter som anknyter till projektet eller åtgärden.

Dessutom föreskrivs det i 10 § i statsunderstödslagen om sökandens skyldighet att lämna uppgifter.

30 §. Ansökan om ersättning och stöd. Paragrafen innehåller bestämmelser om ansökan om ersättning och stöd.

Enligt 1 mom. söks ersättning och stöd hos NTM-centralen.

I 2 mom. föreskrivs att fristen för ansökan om ersättning och stöd är den 31 december respektive år. I vissa undantagssituationer kan NTM-centralen behandla inkomna ansökningar före den lagstadgade utsatta tiden. Det kan då vara fråga om t.ex. exceptionellt allvarliga regionala skador. Vid behandlingen av ansökningar ska hänsyn emellertid tas till att sökande och branscher behandlas jämlikt. För säkerställande av detta är det möjligt att i försnabbad behandling bevilja ersättningar och stöd som motsvarar t.ex. högst 50 procent av den finansiering som söks och att, om anslaget medger, betala återstående 50 procent av ansökningarna inom den normala tidsfristen.

I samband med att ersättning och stöd söks ska bestämmelserna i förvaltningslagen och lagen om elektronisk kommunikation tillämpas på det sätt som i 28 § konstateras angående ansökan om bidrag.

31 §. Ersättningsansökan. I paragrafen föreslås bli föreskrivet om innehållet i ersättningsansökan.

Enligt 1 mom. ska ersättningsansökan innehålla uppgifter om sökanden (sökandens namn och adress samt lägenhetsuppgifter och övriga kontaktuppgifter, personbeteckning eller eventuellt

företags- och organisationsnummer), skadeorsaken, skadan och dess värde, skadeplatsens geografiska läge, de åtgärder som vidtagits i syfte att förhindra skadans uppkomst eller förvärrande, de värderingskostnader som sökanden har betalat till kommunen eller till någon annan, möjligheten att få ersättning från en försäkring eller på någon annan grund samt den sökta ersättnings storlek. Med den i 1 mom. 3 punkten avsedda utredning som ska fogas till ersättningsansökan och gälla skadan och skadeobjektets värde avses en sådan i 20 § 2 mom. föreskriven skriftlig utredning om skadans storlek och omfattning som den som värderar skadan utarbetar. Enligt 6 punkten ska till ansökan fogas uppgift om de värderingskostnader som har betalats till kommunen eller till någon annan. Med hjälp av uppgifterna i 7 punkten om ersättningar som betalas från en försäkring eller på någon annan grund försöker man undersöka och säkerställa att ersättningsmottagaren inte får annan överlappande finansiering för samma åtgärd.

Enligt 2 mom. ska i ersättningsansökan anges en utredning om uppkomna material- och arbetskostnader samt verifikat över uppkomna kostnader.

I 3 mom. föreskrivs att om skadans storlek kan konstateras först efter den tid som satts ut för ansökan om ersättning, t.ex. under den växtperiod som följer efter skadefallet, ska den utredning som fogas till ansökan gälla konstaterande av skadan och skadans maximibelopp. Utredningen ska kompletteras med tilläggsutredning som görs under den följande växtperioden och där skadans storlek verifieras. Tilläggsutredningen ska ges in till NTM-centralen före utgången av maj året efter det år då skadan inträffade. Exempelvis förutsätter en skada på odling som inträffar under hösten ofta att skadan konstateras ännu på våren för att den slutliga skadan ska kunna klarläggas. I en sådan situation ska skadeanmälan och ansökan göras före skadeårets utgång. Ersättning kan dock betalas först när den kompletterande utredningen har kommit in. Tilläggsutredningen ska lämnas in till NTM-centralen centralen före utgången av maj året efter det år då skadan inträffade. På våren, efter den slutliga utredningen, ska ersättningen för skadan på odling betalas utan dröjsmål. Syftet med förfarandet är att undvika en oskäligt lång väntetid mellan skadans uppkomst och utbetalningen av ersättning.

I 4 mom. föreskrivs om sökandens skyldighet att lämna uppgifter. Sökanden ska på begäran lämna uppgifter även om andra omständigheter som NTM-centralen behöver för att kunna avgöra ansökan. Som andra omständigheter kan betraktas uppgifter om sådana understöd, bidrag eller stöd som har beviljats av offentliga medel och som anvisats för samma åtgärd.

32 §. Stödansökan. I paragrafen föreskrivs om vad som ska framgå av ansökan om stöd för renhushållningen med anledning av kungsörnens häckning och ansökan om stöd för fiskerihushållningen med anledning av fiskgjusens häckning.

Enligt 1 mom. ska stödsökandens renbeteslag anges i en ansökan om stöd för renhushållningen med anledning av kungsörnens häckning. Renbeteslagsföreningen kan upprätta en samlad stödansökan.

Enligt 2 mom. ska i ansökan om stöd för fiskerihushållningen uppges de omständigheter som uppräknas i momentet, dvs. uppgifter om 1) sökanden, 2) skadan och skadeobjektets värde, 3) skadeplatsens geografiska läge, 4) de åtgärder som vidtagits i syfte att förhindra skadans uppkomst eller förvärrande, 5) fiskgjusens häckning, 6) de kostnader som sökanden har betalat för uppgifterna om fiskgjusens häckning, 7) sökandens möjlighet att få ersättning för skadan från en försäkring eller på någon annan grund, 8) det sökta stödets storlek samt 9) det sammanlagda beloppet av stöd av mindre betydelse som erhållits under det innevarande beskattningsåret och de två föregående beskattningsåren. I 2 punkten avses uppgifter om vilka fiskarter som drabbats av skadan, priserna per enhet exklusive mervärdesskatt på odlad fisk enligt art samt uppgift om vad priset grundar sig på. Enligt 5 punkten ska till stödansökan fogas uppgifter om fiskgjusar som besöker fiskodlingsanstalten och häckar inom ett avstånd av 0–10 kilometer respektive 10–20 kilometer från den. Kostnaderna för att inhämta häckningsuppgifterna är stödberättigande

enligt 2 mom. 6 punkten och den skadelidande ersätts för dem i samband med stödbeslutet. Enligt 9 punkten är det på stödsökandens ansvar att i ansökan ange det sammanlagda belopp av stöd av mindre betydelse som erhållits under det innevarande beskattningsåret och de två föregående beskattningsåren.

33 §. Bidragsbeslut. I paragrafen föreslås bli föreskrivet om vad som ska framgå av ett skriftligt bidragsbeslut som NTM-centralen meddelar.

I ett bidragsbeslut ska anges bidragsmottagaren, uppgifter om bidragets användningsändamål, bidragsbeloppet, villkoren för bidraget samt grunderna för beviljande, övervakning och återkrav av bidrag. Bestämmelser om statsunderstödsbeslut finns dessutom i 11 § i statsunderstödslagen, och i 44 och 45 § i förvaltningslagen föreskrivs det om beslutets innehåll och motivering av beslut.

34 §. Ersättningsbeslut. I paragrafen föreskrivs om ersättningsbeslut som gäller skador på odling och djur. Av beslutet ska framgå arten och storleken av den skada som ersätts, ersättningsbeloppet och beräkningsgrunden samt grunderna för ett eventuellt återkrav av ersättning. I 44 och 45 § i förvaltningslagen föreskrivs det dessutom om beslutets innehåll och motivering av beslut.

35 §. Stödbeslut. I paragrafen föreskrivs om beslutets innehåll i fråga om både stöd per kungsörnsrevir och stöd med anledning av fiskgjusens häckning.

Enligt 1 mom. ska i beslut om stöd per kungsörnsrevir, utöver det som i 7 kap. i förvaltningslagen föreskrivs om avgörande av ärenden, anges uppgifter om 1) antalet bebodda revir, 2) antalet revir där ungar producerats, 3) antalet revir som finns i grannländer nära renskötselområdets gräns samt 4) antalet obebodda revir som varit bebodda under de två föregående åren.

Enligt 2 mom. anges uppgifterna enligt renbeteslag, och i fråga om revir som är gemensamma för renbeteslag och för stater anges de enligt renbeteslag.

I 3 mom. föreskrivs om innehållet i beslut om stöd med anledning av fiskgjusens häckning. I beslutet ska, utöver det som i 7 kap. i förvaltningslagen föreskrivs om avgörande av ärenden, anges uppgifter om 1) antalet fiskgjusbon med ungar på ett avstånd av högst 20 kilometer från en fiskodlingsanstalt, 2) avståndet från fiskgjusbon med ungar till fiskodlingsanstalten samt 3) det producentpris för fisk som ligger till grund för beslutet.

36 §. Återbetalning av bidrag, ersättning och stöd. I 1 mom. föreslås bli föreskrivet om återbetalning av bidrag, ersättning och stöd. Det är fråga om en skyldighet för bidrags-, ersättnings- och stödmottagare att på eget initiativ återbetala beviljad finansiering eller en del av den. Återbetalningsskyldigheten gäller en situation där mottagaren har erhållit finansiering på felaktiga grunder, till för stort belopp eller uppenbart utan grund. Skyldigheten gäller också en situation där finansieringen inte kan användas på det sätt som förutsätts i beslutet.

Enligt 2 mom. iakttas i fråga om återbetalning av bidrag vad som föreskrivs i 20 § i statsunderstödslagen och 1 § i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd.

37 §. Avbrytande av utbetalningen samt återkrav av bidrag, ersättning och stöd. I den föreslagna paragrafen föreskrivs om en skyldighet för UF-centret att avbryta utbetalningen av ersättning och stöd samt återkräva ersättning och stöd som redan betalats ut och om de grunder på vilka UF-centret ska göra detta. Grunden för UF-centrets skyldighet är att finansieringsmottagaren har låtit bli att uppgive, eller har lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter om, en sådan omständighet som väsentligt har kunnat inverka på erhållandet av ersättningen eller stödet eller på

ersättnings- eller stödbeloppet. UF-centret är skyldigt att avbryta utbetalningen och att återkräva ersättning och stöd som redan betalats ut också när mottagaren har underlåtit att återbetala ersättningen eller stödet eller när ersättningen eller stödet av andra orsaker har beviljats eller betalats ut utan grund eller när åtgärden förutsätts i Europeiska gemenskapens lagstiftning.

Dessutom tillämpas lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001), när det är fråga om avbrott i utbetalningen eller återkrav av stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

7 kap. Särskilda bestämmelser

38 §. *Ändringssökande.* Enligt det föreslagna 1 mom. får omprövning av ett beslut som NTM-centralen eller UF-centret har fattat enligt denna lag begäras på det sätt som föreskrivs i förvaltningslagen.

Enligt 2 mom. får ändring i ett beslut som fattats med anledning av en begäran om omprövning sökas genom besvär hos förvaltningsdomstol på det sätt som föreskrivs i 107 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Regleringen är likadan till sitt innehåll som regleringen om sökande av ändring i beslut om statsunderstöd.

39 §. *Ikraftträdande.* Lagen avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms särskilt genom förordning av statsrådet. Detta behövs på grund av att kommissionen ska underrättas i förväg, det vill säga notifieras, om den stödordning som ingår i lagförslaget. Lagen sätts i kraft efter att kommissionen har godkänt de stödordningar som ingår i lagförslaget.

I 2 mom. föreskrivs det om att bestämmelserna i de förordningar som upphävs genom den föreslagna lagen ska tillämpas på ansökningar som kommer in före lagens ikraftträdande. Bestämmelsen behövs för säkerställande av en enhetlig tillämpningspraxis och likabehandling av dem som ansöker om ersättningar, stöd och bidrag som kan beviljas med stöd av den föreslagna lagen.

Genom lagen upphävs två författningar på förordningsnivå. De författningar som upphävs är miljöministeriets beslut om bidrag för att ersätta skador förorsakade av fridlysta sällsynta djur (1626/1991) samt statsrådets förordning om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen (8/2002).

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Det föreslås att lagen om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur med stöd av bemyndiganden i propositionen ska uppta bestämmelser om att det är möjligt att föreskriva om vissa saker genom förordning av statsrådet.

Enligt den föreslagna 3 § får närmare bestämmelser om beviljande, förutsättningar för beviljande, begränsning, utbetalning och användning av sådan finansiering som är förenlig med Europeiska unionens regler om statligt stöd och med den gemensamma jordbrukspolitikens samt närmare bestämmelser om stödmottagarens skyldigheter utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt den föreslagna 12 § får närmare bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av bidrag för förebyggande av skador och om bidragsmottagarens skyldigheter utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt den föreslagna 17 § får närmare bestämmelser om ersättningsgrunderna för skador på odling och enligt den föreslagna 18 § får närmare bestämmelser om ersättningsgrunderna för skador på djur utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt den föreslagna 19 § får närmare bestämmelser om innehållet i skadeanmälan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt den föreslagna 21 § får närmare bestämmelser om det kalkylerade värdet av renar som kungsörnen använder som föda i sitt revir utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt den föreslagna 27 § får närmare bestämmelser om grunderna för beräkning av stödet för fiskerihushållningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Genom den föreslagna lagen upphävs miljöministeriets beslut av den 19 december 1991 om bidrag för att ersätta skador förorsakade av fridlysta sällsynta djur jämte ändringar och statsrådets förordning av den 3 januari 2002 om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen.

9 Ikraftträdande

Det lagförslag som ingår i propositionen föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om ikraftträdandet ska utfärdas efter att man på ett behörigt sätt har gjort en anmälan om det statsstöd som avses i den föreslagna lagen och det säkerställts att stödsystemen är förenliga med gemenskapslagstiftningen.

Behandlingen av de ärenden som är anhängiga då den nya lagen träder i kraft ska slutföras i enlighet med den tidigare lagstiftningen, om inte något annat följer av gemenskapslagstiftningen. På stöd som har beviljats innan lagen trädde i kraft och på övriga verkställande åtgärder som vidtagits före lagens ikraftträdande tillämpas också de tidigare bestämmelserna, om inte något annat följer av gemenskapslagstiftningen.

10 Verkställighet och uppföljning

Miljöministeriet följer upp hur detta system och den föreslagna regleringen fungerar.

11 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2022 och avses bli behandlad i samband med den. Propositionen har konsekvenser för användningsändamålet i beslutsdelen i momentet i budgetpropositionen för 2022.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

12.1 Krav som följer av 80 § i grundlagen

I den föreslagna lagen föreskrivs om förfarandet för ersättning av skador och om individens rättigheter och skyldigheter i anslutning därtill samt om ett nytt bidrag för förebyggande av skador.

Det centrala innehållet i 80 § i grundlagen är att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag. Dessutom ska lagen innehålla ett exakt och noggrant avgränsat bemyndigande att utfärda förordning vars syfte enligt huvudregeln är att bemyndiga statsrådet att utfärda närmare bestämmelser om något.

Miljöministeriets nuvarande beslut om bidrag för att ersätta skador förorsakade av fridlysta sällsynta djur utfärdades före den nuvarande grundlagens ikraftträdande. Statsrådets förordning om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen utfärdades år 2002, då grundlagens tillämpningspraxis ännu var knapphändig. Genom den föreslagna propositionen genomförs kravet i 80 § i grundlagen angående förhållandet mellan bestämmelser i förordning och bestämmelser i lag, och samtidigt ändras det ersättningsförfarande som gäller skador orsakade av fridlysta djur så att det motsvarar grundlagens krav.

Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. I 20 § i den föreslagna lagen föreskrivs det uttryckligen om värdering av skador, och enligt paragrafens 1 mom. konstateras och värderas skador på odling på den skadelidandes begäran av den behöriga kommunala myndigheten. Skador på djur konstateras och värderas av en oberoende sakkunnig som närings-, trafik- och miljöcentralen har godkänt. Vid värderingen av skador på djur kan till exempel den representant för en jaktvårdsförening anlitas som oberoende sakkunnig, enligt vad NTM-centralen bedömer från fall till fall. Med tanke på en ändamålsenlig skötsel av uppgiften har en oberoende sakkunnig de bästa förutsättningarna att värdera och identifiera framför allt sådana skador på djur som orsakas av rovfåglar. En sådan lösning anses inte äventyra förutsättningarna för andra krav på god förvaltning.

12.2 Grundläggande rättigheter som anknyter till de föreslagna bestämmelserna

Jämlikhet

I 6 § i grundlagen finns en allmän bestämmelse om jämlikhet (1 mom.) som innefattar krav på enahanda bemötande i likadana fall. Bestämmelsen om jämlikhet gäller i princip fysiska personer, men kan vara av betydelse också vid bedömning av reglering som gäller juridiska personer, framför allt när regleringen indirekt kan påverka fysiska personers rättsliga ställning.

Bidrag, ersättningar och stöd som ingår i propositionen kan beroende på skadeklassen beviljas fysiska personer, företag, offentliga samfund och andra sammanslutningar. I synnerhet skador som orsakas av fridlysta fåglar uppkommer främst i vissa områden år efter år, därför blir vissa skadelidandes ställning mer ogynnsam än andras. Dagens praxis är sådan att ersättningar som täcker skadorna fullt ut har betalats bara för skador på odling och skador på renhushållningen, medan en självriskandel har förutsatts när det gäller dem som har lidit andra skador. På grund av detta främjar den föreslagna regleringen likabehandlingen av olika skadelidande, sektorer och regioner genom att de uppkomna skadorna ersätts jämlikt inom ramen för vad budgeten tillåter, utan att någon skadelidande försätts i sämre ställning. Om ersättning eller stöd inte kan betalas till fullt belopp inom ramen för budgeten, minskas ersättningsbeloppet av jämlikhetsskäl i samma proportion för var och en som är berättigad till ersättning.

Propositionen stöder ett administrativt förfarande som är jämlikt och öppet för insyn. I närings-, trafik- och miljöcentralens uppgifter ska ingå att ge information och råd om möjligheten att ansöka om bidrag, ersättningar och stöd som det föreskrivs om i den föreslagna regleringen och om förfarandena. Enligt förslaget ska förutsättningarna för att bevilja finansiering vara desamma för alla sökande.

Den föreslagna regleringen förbättrar ett förfarande som är öppet för insyn och bemöter de skadelidande jämlikt. Detta sker genom att det i propositionen föreslås bli föreskrivet om myndigheternas uppgifter. För landsbygdsnäringsmyndigheten föreslås en skyldighet att konstatera och värdera skador på odling. Andra skador ska enligt förslaget konstateras och värderas av en oberoende sakkunnig som NTM-centralen har godkänt. Avsikten är att säkerställa sakkunskap som

är tillräcklig för skötsel av uppgiften, så att de skadelidande tryggas ett förfarande som är jämlikt och öppet för insyn när skador orsakade av fridlysta djur ersätts.

Egendomsskydd

I den föreslagna regleringen är det fråga om sådana inskränkningar i användningen av egendom (GL 15 §) som följer av naturvårdslagstiftningen och som avses bli uppvägda genom den finansiering som föreslås i propositionen. Enligt 15 § i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Enligt generalklausulen om egendomsskydd är det möjligt att ingripa i eller begränsa egendomsskyddet bara med stöd av lag.

Den föreslagna regleringen förbättrar den rättsliga ställningen och rättsskyddet för skadelidande genom att det föreskrivs på lagnivå om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur och om finansiering beträffande dem, i stället för på förordningsnivå som nu.

Bidrag, ersättning och stöd beviljas inom ramen för statsbudgeten, och därmed beviljas den ovannämnda finansieringen enligt prövning. Skadelidande har ingen subjektiv rätt att få finansiering till fullt belopp för en uppkommen skada, eftersom det inte är fråga om en skadeståndsrättslig ersättning utan om annan finansiering som också utgör statligt stöd. Bestämmelsen i 15 § 1 mom. i grundlagen medför inte någon skadeståndsrättslig skyldighet för staten att med anledning av skydd och fridlysning av djur ersätta en del av en sådan olägenhet som vilda fridlysta djur orsakar eller ersätta den till fullt belopp.

En bedömning av huruvida den föreslagna regleringen är godtagbar och proportionell med avseende på grundlagsskyddet pekar på en spänning särskilt mellan egendomsskyddet och de grundläggande miljö rättigheterna. Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden om avvägning av den inbördes relationen mellan 15 § i grundlagen, vilken gäller egendomsskydd, och 20 § i grundlagen, vilken gäller ansvaret för miljön, lagt särskild vikt vid de grunder som är förankrade i 20 § i grundlagen (se t.ex. GrUU10/2014 rd, GrUU 36/2013 rd, s. 2 och GrUU 6/2010 rd, s. 3, GrUU 38/1998 rd, s. 3, GrUU 21/1996 rd, s. 2/I).

Vid en bedömning av relationen mellan egendomsskyddet och de grundläggande miljö rättigheterna görs en avvägning mellan inskränkningen i användningen av egendom och kompenseringen av inskränkningen. Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden konstaterat angående rätten till ersättning (GrUU 6/2010 rd s. 4/I och GrUU 20/2010 rd, s. 4) att bestämmelsen i 15 § 1 mom. i grundlagen inte medför vare sig ett krav att ägaren ska få ersättning för vilken som helst inskränkning i användningen eller ett krav på full ersättning i det fall att ersättning beviljas.

Betalningen av ersättning för inskränkning i användningen av egendom är en komponent i helhetsbedömningen och beaktas vid en bedömning av om en inskränkning i rätten att använda egendom är tillåten med avseende på grundlagsskyddet för egendom (se GrUU 38/1998 rd, s. 3). Enligt den föreslagna författningen ska skador som orsakats av fridlysta djur i princip ersättas fullt ut till den del som överstiger 170 euro. Den föreslagna ersättningströskeln har avsiktligt satts lågt. Ersättningströskeln motsvarar 9 § i viltskadelagen. Enligt t.ex. 11 § 2 mom. i skogs-lagen (1093/1996) anses ett bortfall som är mindre än 3 000 euro vara ringa.

Näringsfrihet

Enligt 18 § i grundlagen, där det föreskrivs om näringsfrihet, har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Skador som orsakas av djur kan innebära en inskränkning av den i 18 § 1 mom. i grundlagen tryggade näringsfriheten. Inom tillämpningsområdet för den föreslagna regleringen är det fråga om att bedriva jordbruk samt fiskeri- och renhushållning.

Grundlagsutskottet har anfört (t.ex. GrUU 55/2018 rd) att när det bedöms om en begränsning av näringsfriheten är proportionell måste också eventuella större restriktioner sättas i proportion till de miljö- och klimatmål som eftersträvas genom propositionen och som i propositionen betraktas som betydande och därför är relaterade till 20 § i grundlagen.

Den föreslagna regleringen har sin bakgrund i principen om trygghet av den biologiska mångfalden, vilken är förankrad i 20 § i grundlagen. En utgångspunkt för den föreslagna regleringen är dessutom att uppkomna skador ska ersättas ekonomiskt inom ramen för statsbudgeten. Vidare föreskrivs det i propositionen om beviljande av bidrag för att förebygga skador så att både skador som uppkommer och risken för nya skador kan minskas.

Ansvar för miljön

I 20 § i grundlagen finns reglering om de grundläggande miljö rättigheterna. Enligt 1 mom. bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Enligt 2 mom. ska det allmänna verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

Bestämmelsen omfattar såväl förhindrande av ödeläggning av miljön och miljöförstöring som aktiva åtgärder för att gagna miljön. Den uttrycker därmed människornas allomfattande ansvar för en sådan helhetslinje för den ekonomiska och samhällsliga verksamheten att den levande och livlösa naturens mångfald kan bevaras (RP 309/1993 rd, s. 70). När utgångspunkten är att främja jämvikten mellan människan och naturen inverkar 20 § i grundlagen särskilt på tolkningen av 15 § i grundlagen.

De grundläggande miljö rättigheternas rättsliga betydelse har stärkts betydligt sedan grundlagen stiftades. I den juridiska litteraturen och i grundlagsutskottets utlåtanden (bland annat GrUU 21/1996 rd och GrUU 38/1998 rd) har det gått in för en tolkning enligt vilken det är fråga om en del av det normativt förpliktande systemet med grundläggande rättigheter; de miljö värderingar som bestämmelsen om de grundläggande miljö rättigheterna uttrycker bör beaktas i all lagstiftning och rättskipning som är av betydelse från miljösynpunkt. I beslutet HFD 2002:86 konstaterade också högsta förvaltningsdomstolen att bestämmelsen om de grundläggande miljö rättigheterna bidrar till att styra lagtillämpningen och lagtolkningen.

I biträdande justitieombudsmannens utlåtande om ett utkast till regeringsproposition med förslag till lag om ersättning av skador som orsakats av vilt (EOA 3251/5/05) ansågs det beträffande statens skyldighet att ersätta skador orsakade av vilt levande arter att det främst är en sak för det samhällspolitiska beslutsfattandet och inte för laglighetsövervakningen att avgöra i hurdana fall och i vilken omfattning staten ska svara för att ersätta skador som orsakas av vilt. Att ersätta skador orsakade av vilda djur är alltså inte en rätt som kan härledas direkt ur grundlagen, i stället är det ett instrument som det allmänna kan välja för att balansera upp de olägenheter som är en följd av spänningen mellan GL 15 § och GL 20 § och för att på så sätt stödja en politik som är inriktad på skydd för vilda djur. Riksdagen beslutar årligen i samband med att statsbudgeten antas om nivån för det anslag som den i propositionen angivna finansieringen förutsätter.

Grunder som är förankrade i 20 § i grundlagen samt acceptabla och vägande från samhällssynpunkt är den miljö rättsliga principen om att trygga den biologiska mångfalden, som konkretiseras av internationella avtal, reglering på EU-nivå samt nationella lagar och förordningar om bevarande av den biologiska mångfalden. Dessa förpliktelser ålägger lagstiftaren och dem som verkställer lagen en stark förpliktelse att betona det i grundlagen föreskrivna ansvaret för miljön.

Grundlagsutskottet har i sin bedömning av regleringen om användning av egendom särskilt uppmärksammat att den inbördes relationen mellan egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen och bestämmelsen om miljö ansvar bygger på en avvägning (se t.ex. GrUU 10/2014 rd, s. 4/II).

Utskottet har konstaterat att både 15 och 20 § kan inverka på tolkningen av vardera i ett sammanhang där målet är att lagstiftningsvägen främja en hållbar balans mellan människan och naturen (se t.ex. GrUU 36/2013 rd, s. 2/I, GrUU 32/2010 rd, s. 9/I, GrUU 20/2010 rd, s. 2/II och GrUU 6/2010 rd, s. 2). Grundlagsutskottet har konstaterat angående ersättningsnivån för inskränkning i användningen av egendom att grundlagen inte lägger hinder i vägen för att föreskriva om bättre ersättning, särskilt om ersättningsbeloppet inte blir så stort att man tvingas till avsevärda begränsningar i det ansvar för naturen och dess mångfald som grundlagens 20 § 1 mom. ålägger till följd av att den ekonomiska belastningen ökar på grund av skyddet (GrUU 6/2010 rd, s. 4/I och GrUU 20/2010 rd, s. 4).

En förutsättning för ersättning och stöd är att den skadelidande med alla rimliga och till buds stående medel försöker förhindra att skadan uppkommer eller förvärras. I den föreslagna regleringen kan det anses att en skada vars värde understiger ersättningströskeln 170 euro bör tolereras som en störning som är att betrakta som rimlig. I propositionen föreslås dessutom att regleringens tillämpningsområde inte ska omfatta sedvanliga skador och olägenheter på hushållsodlingar, sedvanliga skador som vilda djur orsakar i ekonomiskogar och fastighetsägares normala ansvar för byggnadsunderhåll. Också till denna del är det fråga om vars och ens ansvar för naturen och dess mångfald.

I propositionen föreslås att de skadelidande ska ersättas till fullt belopp för skador som överstiger ersättningströskeln. Bidrags-, ersättnings- och stödnivån föreslås vara beroende av anslag som anvisas i statsbudgeten, och riksdagen fastställer den därmed.

Samernas rätt till sitt språk och sin kultur

Enligt 17 § 3 mom. i grundlagen har samerna såsom urfolk rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Dessutom har samerna såsom urfolk enligt sametingslagen kulturell autonomi inom sitt hembygdsområde i ärenden som angår deras språk och kultur.

I samband med beredningen av regeringens proposition anordnades den 29 maj 2020 en i 9 § i sametingslagen avsedd förhandling med sametinget. Vid förhandlingen berättades det om syftena med projektet för att revidera naturvårdslagen och om projektets framskridande, och sametinget och Renbeteslagsföreningen lade fram sin syn på den föreslagna propositionen och dess syften.

Sametinget anser i princip att det nuvarande revirbaserade systemet för ersättning av skador som kungsörnar orsakar behövs och är acceptabelt. Det nuvarande systemet behöver inte omarbetas. De utbetalda ersättningarna har växt i jämn takt och det har varit möjligt att betala dem till fullt belopp varje år. Systemet för ersättning av skador som kungsörnar orsakar har gjort det möjligt att bedriva samenärningar på ett inbringande sätt.

Den kommunala självstyrelsen

Enligt 121 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om uppgifter som åläggs kommunerna genom lag. Grundlagsutskottet har i sin praxis betonat att när kommunerna åläggs uppgifter ska det i enlighet med finansieringsprincipen också ses till att kommunerna har faktiska förutsättningar att klara av dem (se t.ex. GrUU 34/2013 rd, s. 2/I, GrUU 30/2013 rd, s. 5/I, GrUU 12/2011 rd, s. 2/ I). Finansieringsprincipen ingår också i artikel 9.2 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse, där det sägs att de lokala myndigheternas ekonomiska resurser ska motsvara de uppgifter som tilldelats dem i grundlag och annan lag. Den nuvarande regleringen motsvarar inte grundlagens krav, eftersom det inte har utfärdats bestämmelser genom lag om de uppgifter som ålagts de kommunala myndigheterna. Till följd av detta har inte heller finansieringsprinci-

RP 154/2021 rd

pen iakttagits för uppgifternas del. Lagförslaget innehåller bestämmelser om såväl de kommunala myndigheternas uppgifter som kommunens möjlighet att ta ut en avgift för det arbete som de kommunala myndigheterna utfört.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om förebyggande och ersättning av skador orsakade av fridlysta djur

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att

- 1) förebygga skador orsakade av fridlysta djur,
- 2) ersätta skador orsakade av fridlysta djur,
- 3) främja artskyddet,
- 4) öka acceptansen för naturvård.

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om grunder och förfaranden som ska iakttas vid beviljande av medel inom ramen för de anslag som tagits in i statsbudgeten

- 1) för att förebygga skador orsakade av fridlysta djur,
- 2) för att ersätta skador orsakade av fridlysta djur,
- 3) för att stödja renhushållningen genom att ersätta skador som kungsörnar orsakat renhushållningen i det i 2 § i renskötselagen (848/1990) avsedda renskötselområdet,
- 4) för att stödja fiskerihushållningen med anledning av fiskgjusarnas häckning.

3 §

Tillämpning av Europeiska unionens lagstiftning om statligt stöd

Om bidrag, ersättning eller stöd beviljas ett företag, ett offentligt samfund eller någon annan sammanslutning som bedriver ekonomisk verksamhet, tillämpas dessutom Europeiska unionens regler om statligt stöd.

Bestämmelser om lämnande av upplysningar och om anmälningsförfarandet finns i 2 § i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001), och bestämmelser om skyldigheten att offentliggöra uppgifter om stöd och att iakta öppenhet finns i 2 a § i den lagen.

Närmare bestämmelser om beviljande, förutsättningar för beviljande, begränsning, utbetalning och användning av sådan finansiering som är förenlig med Europeiska unionens regler om statligt stöd och med den gemensamma jordbrukspolitiken samt närmare bestämmelser om stödmottagarens skyldigheter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

4 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *fridlysta djur* vilda fåglar och däggdjur som är fridlysta med stöd av naturvårdslagen (1096/1996),
- 2) *bidrag* finansiering enligt prövning som beviljas av statsmedel för att förebygga skador orsakade av fridlysta djur,
- 3) *ersättning* finansiering enligt prövning som beviljas av statsmedel för att ersätta skador på odling och djur som orsakats av fridlysta djur,
- 4) *stöd* kalkylerad finansiering enligt prövning som beviljas av statsmedel för att ersätta skador som kungsörnar orsakar renhushållningen och skador som fiskgjusar orsakar fiskerihushållningen.

2 kap.

Myndigheterna och deras uppgifter

5 §

Miljöministeriets uppgifter

Miljöministeriet svarar för den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av verksamhet som avses i denna lag.

6 §

Närings-, trafik- och miljöcentralens uppgifter

Närings-, trafik- och miljöcentralen har till uppgift att

- 1) främja förebyggandet av skador som orsakas av fridlysta djur,
- 2) behandla och avgöra skadeanmälningar och ersättnings-, stöd- och bidragsansökningar samt begäranden om omprövning av dem,
- 3) verkställa bidrag, ersättning och stöd samt sköta den rådgivning, styrning, information och övervakning som anknyter till dem.

Behörig statlig myndighet är den närings-, trafik- och miljöcentral inom vars verksamhetsområde en skada inträffar. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland behandlar och avgör dock ansökningar om stöd med anledning av kungsörnars häckning, och närings-, trafik- och miljöcentralen i Mellersta Finland behandlar och avgör ansökningar om stöd med anledning av fiskgjusars häckning.

7 §

Närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenters uppgifter

Närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter sköter de i 12, 19, 21 och 22 § i statsunderstödslagen (688/2001) angivna uppgifter som hänför sig till utbetalning och återkrav av bidrag. Utvecklings- och förvaltningscentret sköter jämsides med den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen också övervakningsuppgifter som avses i 15 § i den lagen.

8 §

Forststyrelsens uppgifter

Forststyrelsen har till uppgift att

RP 154/2021 rd

1) årligen utreda kungsörnarnas häckningssituation och ungproduktion för uträkning av de koefficienter för revir som avses i 23 §,

2) utreda och vid behov uppskatta antalet revir som sträcker sig över gränsen mellan Finland och en annan stat.

9 §

Den kommunala myndighetens uppgifter

Den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten har till uppgift att konstatera och värdera skador på odling.

Behörig är den kommunala landsbygdsnäringsmyndighet inom vars område en skada inträffar.

3 kap.

Bidrag för förebyggande av skador

10 §

Bidragets ändamål

Närings-, trafik- och miljöcentralen får bevilja bidrag för förebyggande av skador som avses i 15, 21 och 26 § samt för förebyggande av skador på byggnader inom ramen för de anslag som anvisats i statsbudgeten. Bidrag kan beviljas för anskaffning av varor och tjänster samt för forskning och utvecklingsarbete.

11 §

Bidragssökande

Bidrag för förebyggande av skador på odling och djur samt bidrag för förebyggande av skador som kungsörnen orsakar renhushållningen och skador som fiskgjusen orsakar fiskodlingsanläggningar kan beviljas fysiska personer, företag och andra sammanslutningar, med undantag för statliga bokföringsenheter.

Bidrag för förebyggande av skador på byggnader kan beviljas fysiska personer och andra sammanslutningar, med undantag för statliga bokföringsenheter.

12 §

Förutsättningar för beviljande av bidrag

En förutsättning för beviljande av bidrag är att de förebyggande åtgärderna bedöms minska följderna av skador samt lindra de risker som hänför sig till dem. En ytterligare förutsättning är att bidragsmottagaren inte har fått annan offentlig finansiering för samma åtgärd. Bidraget kan täcka kostnaderna helt eller delvis.

Närmare bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av bidrag och om bidragsmottagarens skyldigheter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 §

Bidragets storlek

Storleken på det bidrag som beviljas bestäms utifrån kostnaderna inklusive mervärdesskatt för varan eller tjänsten. Bidragets storlek baserar sig emellertid på kostnaderna exklusive mervärdesskatt, om anskaffningen anknyter till verksamhet som berättigar kommuner eller företag till avdrag eller återbäring.

4 kap.

Ersättningar för uppkomna skador

14 §

Allmänna förutsättningar för beviljande av ersättning

Ersättning betalas för skador som är en direkt följd av ett skadefall, inom ramen för de anslag som anvisats i statsbudgeten. Om ersättning inte kan betalas till fullt belopp inom ramen för budgeten, minskas ersättningsbeloppet i samma proportion för alla ersättningsmottagare.

Vid beräkning av ersättningsbeloppet beaktas som avdrag de ersättningar som på basis av annan lagstiftning eller försäkring fås på grund av skadefallet.

Den som lidit skada ska med alla rimliga och till buds stående medel försöka förhindra att skador uppkommer eller förvärras. Ett i 3 kap. föreskrivet bidrag fråntar inte ersättningsmottagaren skyldigheten att försöka förhindra att skadan uppkommer eller förvärras.

Ersättning kan vägras eller sänkas, om den skadelidande utan godtagbar orsak har förbjudit vidtagandet av åtgärder som skulle ha kunnat förhindra skadans uppkomst eller att skadan förvärras eller annars har medverkat till att den skada som avses i ersättningsansökan har uppkommit eller förvärrats.

15 §

Skador som ersätts samt ersättningsmottagare

Som skada på odling kan ersättas skada som fridlysta djur orsakat på åker, trädgård, plantskoledling och bärgad skörd. Ersättning för skada på odling kan betalas till företag som bedriver verksamhet inom primär jordbruksproduktion.

Som skada på djur kan ersättas skada som fridlysta djur orsakat produktionsdjur eller husdjur, bortsett från skador som kungsörnar orsakar renhushållningen och skador som fiskgjusar orsakar fiskodlingsanstalter. Bestämmelser om på kungsörnens och fiskgjusens häckning baserade stöd för renhushållningen respektive fiskerihushållningen finns i 5 kap.

Ersättning för skada på djur kan betalas till fysiska personer, företag som bedriver verksamhet inom primär jordbruksproduktion samt renbeteslag.

16 §

Allmänna grunder för ersättnings storlek

I ersättning kan betalas högst den skadade egendomens verkliga värde.

Ersättning kan betalas också för värderingskostnader som den som söker ersättning har betalat och som kan anses behövliga och rimliga med tanke på utredning av skadan.

Ersättning för skada kan betalas till den del det sammanräknade beloppet av skador och kostnader under ett kalenderår överstiger 170 euro.

17 §

Ersättningsgrunder för skador på odling

Som skada på odling kan ersättas högst ett belopp som motsvarar värdet av den förlorade skörden samt det verkliga värdet av de skadade trädgårds- och plantskoleväxterna.

Värdet av skador på odling bestäms utgående från Livsmedelsverkets föreskrifter om norm-skördar och priser per enhet som ska användas vid ersättning av skador på odling, vilka meddelas årligen med stöd av 10 § 2 mom. i viltskadelagen (105/2009).

Nödvändig kompletterings- och nyodling på en skadeareal kan ersättas högst till ett belopp som motsvarar 80 procent av de sammanlagda behövliga material- och arbetskostnaderna för odlingen. Om kompletterings- eller nyodling inte är möjlig, kan i ersättning betalas högst kostnaderna för nödvändig anskaffning av motsvarande skörd, med avdrag för inbesparade kostnader för kompletterings- eller nyodling. Ersättningsbeloppet får dock inte överstiga skadans verkliga värde.

Närmare bestämmelser om ersättningsgrunderna för skador på odling får utfärdas genom förordning av statsrådet.

18 §

Ersättningsgrunder för skador på djur

Som skada på djur kan för skada som orsakats produktionsdjur eller husdjur ersättas högst

1) det verkliga värdet av ett djur som dödats eller som avlivats på grund av skada i enlighet med vad som med stöd av 11 § 2 mom. i viltskadelagen föreskrivs om de verkliga värden som tillämpas vid ersättning för skador på djur,

2) 80 procent av de sammanlagda veterinärkostnaderna för vård av ett skadat djur, dock högst till ett belopp som motsvarar djurets verkliga värde.

Vid beräkning av ersättningsbeloppet beaktas som avdrag det belopp till vilket produktionsdjuret kan utnyttjas på annat sätt.

Närmare bestämmelser om ersättningsgrunderna för skador på djur får utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 §

Anmälan om skada på odling och djur

Den som lidit skada ska utan dröjsmål efter att ha upptäckt skadan göra en skadeanmälan till närings-, trafik- och miljöcentralen. Anmälan anses ha lämnats in när den har anlänt till myndigheten. I anmälan ska ingå kontaktuppgifter till den skadelidande samt uppgifter om skadeplassen, vad som orsakat skadan och tidpunkten för skadan samt uppgifter om skadeobjektet och skadans omfattning.

Närmare bestämmelser om innehållet i skadeanmälan får utfärdas genom förordning av statsrådet.

20 §

Konstaterande och värdering av skador på odling och djur

Skador på odling konstateras och värderas på den skadelidandes begäran av den behöriga kommunala myndigheten. Skador på djur konstateras och värderas av en oberoende sakkunnig som närings-, trafik- och miljöcentralen har godkänt. Värderingen ska göras utan dröjsmål efter det att närings-, trafik- och miljöcentralen tagit emot skadeanmälan och den som ska utföra värderingen har underrättats om skadan.

Den som värderar skadan ska utarbeta en skriftlig redogörelse för skadans storlek och omfattning.

Kommunen kan ta ut en avgift för uppgifter som de kommunala myndigheterna har utfört. Den avgift som kommunen tar ut får motsvara högst kommunens totala kostnader för prestationen. Grunderna för avgiften anges närmare i en taxa som antas av kommunen. Avgifterna är

direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

5 kap.

Stöd med anledning av kungsörnens och fiskgjusens häckning

21 §

Grunder för stöd för renhushållningen med anledning av kungsörnens häckning samt mottagare av stödet

Renhushållningen kan inom ramen för de anslag som anvisats i statsbudgeten beviljas stöd för skador som den orsakas av kungsörnar inom det renskötselområde som avses i 2 § i renskötsellagen. Om stöd inte kan betalas till fullt belopp inom ramen för budgeten, minskas stödbeloppet i samma proportion för alla stödmottagare. Stödet betalas till renbeteslag.

Närmare bestämmelser om det kalkylerade värdet av renar som kungsörnen använder som föda i sitt revir utfärdas genom förordning av statsrådet.

22 §

Stöd per revir för renhushållningen

Stödet per kungsörnsrevir för renhushållningen beräknas genom att det kalkylerade värdet av renar som kungsörnar använder som föda i sitt revir multipliceras med den i 23 § avsedda koefficient för reviret som bestäms på basis av kungsörnens häckningssituation och ungproduktion.

23 §

Koefficienten för revir

Koefficienten för bebodda kungsörnsrevir är ett. Om ett bebott kungsörnsrevir producerar ungar, är koefficienten tre.

I fjällrenbeteslagen är koefficienten för bebodda kungsörnsrevir två. Om ett bebott kungsörnsrevir producerar ungar, är koefficienten fem.

Fjällrenbeteslagen är följande:

- 1) Hammastunturi,
- 2) Ivalo,
- 3) Kaldoaivi,
- 4) Kyrö,
- 5) Käsivarsi,
- 6) Lappi,
- 7) Muddusjärvi,
- 8) Muotkatunturi,
- 9) Näkkälä,
- 10) Näätämö,
- 11) Paatsjoki,
- 12) Paistunturi,
- 13) Sallivaara,
- 14) Vätsäri.

Koefficienten för ett revir som sträcker sig till ömse sidor av gränsen mellan Finland och en annan stat och vars bo ligger på den andra statens territorium är alltid två för de fjällrenbeteslag som räknas upp i 3 mom. och alltid ett för övriga renbeteslag. För kungsörnsrevir som sträcker sig över renskötselområdets sydgräns betalas partiellt stöd.

RP 154/2021 rd

24 §

Betalning av stöd till renbeteslag

Stöd betalas till renbeteslaget för alla i 23 § avsedda kungsörnsrevir inom dess område.

Stödet per revir fördelas på renbeteslagen, om kungsörnarna i ett revir anses använda renar från flera renbeteslags områden som föda. Om reviret delvis ligger inom ett fjällrenbeteslags område, beräknas stödet så att koefficienten för revir i fjällrenbeteslag används för hela reviret.

25 §

Ersättning för öronmärkta renar

På yrkande av en renägare ska renbeteslaget av det stöd för renhushållningen som det har fått betala renägaren ersättning för en öronmärkt ren som dödats av kungsörn eller som på grund av skada orsakad av kungsörn måste avlivas.

Om det i renbeteslagets område inte förekommer kungsörnshäckning som berättigar till stöd för renhushållningen eller om det stöd som ska betalas med anledning av häckning inte täcker en i 1 mom. avsedd skada som renägaren har lidit, ersätts renägarens skada i enlighet med vad som föreskrivs i 18 §.

26 §

Stöd för fiskerihushållningen med anledning av fiskgjusens häckning samt mottagare av stödet

Stöd för fiskerihushållningen kan inom ramen för de anslag som anvisats i statsbudgeten beviljas för skador som fiskgjusar orsakar odlad fisk på fiskodlingsanstalter. Om stöd inte kan betalas till fullt belopp inom ramen för budgeten, minskas stödbeloppet i samma proportion för alla stödmottagare.

Stöd för fiskerihushållningen kan betalas till företag inom fiskodlingssektorn.

27 §

Grunder för stöd för fiskerihushållningen

Stöd för fiskerihushållningen kan beviljas utgående från det kalkylerade värdet av odlad fisk som fiskgjusar använder som föda.

Det stöd för fiskerihushållningen som beviljas med anledning av fiskgjusens häckning beräknas genom att antalet fiskgjusepar multipliceras med den mängd odlad fisk som ett par och dess ungar använder och skadar under häckningssäsongen (kilogram per häckningssäsong) och med producentpriset på fisk (euro per kilogram).

Det kalkylerade värdet av stödet för fiskerihushållningen bestäms utifrån antalet fiskgjusbon med ungar inom fiskodlingsanstaltens influensområde. Koefficienten för det kalkylerade värdet inom ett avstånd av 10 kilometer från fiskodlingsanstalten är ett, och inom ett avstånd av 10–20 kilometer från fiskodlingsanstalten är koefficienten 0,5. Om det finns flera fiskodlingsanstalter inom en häckande fiskgjuses fångstområde, fördelas stödet jämnt mellan dem.

Närmare bestämmelser om grunderna för beräkning av stödet för fiskerihushållningen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

6 kap.

Förfaranden för ansökan och beviljande

RP 154/2021 rd

28 §

Ansökan om bidrag

Bidrag söks hos den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen innan det projekt eller den åtgärd som bidraget avser påbörjas. Bestämmelser om ansökan om bidrag finns dessutom i 9 § i statsunderstödslagen.

Närings-, trafik- och miljöcentralen kan fastställa en ansökningstid för bidraget.

29 §

Bidragsansökan

Bidragsansökan ska innehålla uppgifter om

- 1) sökanden,
- 2) det projekt och den åtgärd som bidrag söks för,
- 3) beloppet av det bidrag som behövs för att genomföra projektet eller åtgärden samt kostnaderna exklusive mervärdesskatt för projektet eller åtgärden,
- 4) annan offentlig finansiering som fått för projektet eller åtgärden,
- 5) det stöd av mindre betydelse som andra myndigheter beviljat bidragssökanden under det innevarande beskattningsåret och de två föregående beskattningsåren,
- 6) andra väsentliga omständigheter som anknyter till projektet eller åtgärden än de som avses i 1–5 punkten.

Bestämmelser om statsunderstödssökandes skyldighet att lämna uppgifter finns dessutom i 10 § i statsunderstödslagen.

30 §

Ansökan om ersättning och stöd

Ersättning och stöd söks hos den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen.

Ersättning och stöd ska sökas före utgången av december månad det år då skadan inträffat.

31 §

Ersättningsansökan

Ersättningsansökan ska innehålla uppgifter om

- 1) sökanden,
- 2) vad som orsakat skadan,
- 3) skadan och skadeobjektets värde,
- 4) skadeplatsens geografiska läge,
- 5) de åtgärder som vidtagits i syfte att förhindra skadans uppkomst eller förvärrande,
- 6) de värderingskostnader som sökanden har betalat till kommunen eller till någon annan,
- 7) sökandens möjlighet att få ersättning för skadan från en försäkring eller på någon annan grund,
- 8) den sökta ersättningens storlek.

Till ersättningsansökan ska fogas verifikat över uppkomna material- och arbetskostnader.

Om skadans storlek kan konstateras först under den följande växtperioden, ska ansökan till denna del kompletteras med tilläggsutredning där skadans storlek verifieras. Tilläggsutredningen ska ges in till närings-, trafik- och miljöcentralen före utgången av maj året efter det år då skadan inträffade.

RP 154/2021 rd

Sökanden ska i samband med behandlingen av ersättningsansökan lämna uppgifter på begäran även om andra omständigheter som den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen behöver för att kunna avgöra ansökan.

32 §

Stödansökan

Ansökan om stöd för renhushållningen ska innehålla kontaktuppgifter till renbeteslaget.

Ansökan om stöd för fiskerihushållningen ska innehålla uppgifter om

- 1) sökanden,
- 2) skadan och skadeobjektets värde,
- 3) skadeplatsens geografiska läge,
- 4) de åtgärder som vidtagits i syfte att förhindra skadans uppkomst eller förvärrande,
- 5) fiskgjusens häckning,
- 6) de kostnader som sökanden har betalat för uppgifterna om fiskgjusens häckning,
- 7) sökandens möjlighet att få ersättning för skadan från en försäkring eller på någon annan grund,
- 8) det sökta stödets storlek,
- 9) det sammanlagda beloppet av stöd av mindre betydelse som erhållits under det innevarande beskattningsåret och de två föregående beskattningsåren.

33 §

Bidragsbeslut

Av bidragsbeslut ska framgå bidragsmottagaren, uppgifter om bidragets användningsändamål, bidragsbeloppet, villkoren för bidraget samt grunderna för beviljande, övervakning och återkrav av bidrag. Bestämmelser om statsunderstödsbeslut finns dessutom i 11 § i statsunderstödslagen.

34 §

Ersättningsbeslut

Av beslut om ersättning för skador på odling och djur ska framgå arten och storleken av den skada som ersättningen avser, ersättningsbeloppet och beräkningsgrunden samt grunderna för återkrav av ersättning.

35 §

Stödbeslut

Av beslut om stöd per kungsörnsrevir ska framgå

- 1) antalet bebodda revir,
- 2) antalet revir där ungar producerats,
- 3) antalet revir som finns i grannländer nära renskötselområdets gräns,
- 4) antalet obebodda revir som varit bebodda under de två föregående åren.

Uppgifterna anges enligt renbeteslag, och i fråga om revir som är gemensamma för renbeteslag och stater anges de enligt renbeteslag.

Av beslut om stöd med anledning av fiskgjusens häckning ska framgå

- 1) antalet fiskgjusbon med ungar på ett avstånd av högst 20 kilometer från en fiskodlingsanstalt,
- 2) avståndet från fiskgjusbon med ungar till fiskodlingsanstalten,

3) det producentpris för fisk som ligger till grund för beslutet.

36 §

Återbetalning av bidrag, ersättning och stöd

Ersättnings- och stödmottagare ska utan dröjsmål betala tillbaka till närings-, trafik- och miljöcentralen ersättning eller stöd som erhållits på felaktiga grunder, till för stort belopp eller uppenbart utan grund.

I fråga om återbetalning av bidrag iakttas vad som föreskrivs i 20 § i statsunderstödslagen och 1 § i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd.

37 §

Avbrytande av utbetalningen samt återkrav av bidrag, ersättning och stöd

Närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter ska genom sitt beslut bestämma att utbetalningen av ersättning och stöd ska upphöra och att ersättning och stöd som redan betalats ut ska återkrävas, om

1) mottagaren har låtit bli att uppgge, eller har lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter om, en sådan omständighet som väsentligt har kunnat inverka på erhållandet av ersättningen eller stödet eller på ersättnings- eller stödbeloppet,

2) mottagaren har underlåtit att återbetala en sådan ersättning eller ett sådant stöd som enligt 36 § ska betalas tillbaka,

3) ersättningen eller stödet av andra än i 1 och 2 punkten avsedda orsaker har beviljats eller betalats ut utan grund,

4) åtgärden förutsätts i Europeiska unionens lagstiftning.

7 kap.

Särskilda bestämmelser

38 §

Ändringssökande

Omprövning får begäras av beslut som närings-, trafik- och miljöcentralen eller närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter har fattat enligt denna lag. Bestämmelser om omprövningsbegäran finns i förvaltningslagen (434/2003).

Bestämmelser om sökande av ändring hos förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

39 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

På ärenden som inlets innan denna lag trätt i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande, om inte något annat följer av Europeiska gemenskapens lagstiftning.

Genom denna lag upphävs miljöministeriets beslut om bidrag för att ersätta skador förorsakade av fridlysta sällsynta djur (1626/1991) samt statsrådets förordning om ersättning för skador som kungsörnar orsakar renhushållningen (8/2002).

Helsingfors den 27 september 2021

Statsminister

Sanna Marin

Miljö- och klimatminister Krista Mikkonen